

tözik akár a megyéből is, semhogy olyan ember ellen lépjen föl, mint Kossuth. Így fogták meg aztán jelöltnek Balla Endre megyei főjegyzőt, ezt is akarata és világos tiltakozása ellenére.

De azért megtörtént mellette minden erőfeszítés, a mire a hatalom képes.

Am Kossuth hívei sem maradtak veszteg. A választás napján, 1847 okt. 17-én, megteltek Pest város utcái zajos csapatokkal s roppant néptömeg vonult a vármegyeház felé. A menetet büszke ménen, kerek kalappal, hosszú vörös tollal, fekete gubával, nem kisebb ember vezette, mint Batthyány Lajos gróf, a szabadelvű pártnak vezére a főrendi házban s mellé sorakoztak, szintén nemzeti díszben, Teleki László gróf, a fiatal Podmaniczky Frigyes báró és számos előkelőség, miközben a nép lelkesen énekelte:

Kisütött a nap sugára
Kossuth Lajos ablakára,
Egy halálom, egy életem:
Kossuth Lajos a követem.

A választás, az ellenpárt minden erőlködése daczára, fényes eredménnyel végződött. Kossuth 2950 szavazatot kapott, Balla 1315 szavazatával szemben s most már Kossuth Lajos a karok és rendek gyűlésén az ország szívéhez szólhatott, szíve vágya szerint, a mint Isten tudnia adta, nyíltan, szabadon.

Ezt a választási jelenetet, melyhez hasonló alig fordult elő addig Pest városában, mutatja egy azonoskori képünk.

Kossuth Lajos arcképeiből.

Általánosan tudva van, hogy Magyarország volt kormányzója egész a legutóbbi időig bizonyos idegenkedéssel viseltetett arcképének megörökítése ellen. «A mit a természet, — szokta mondani, — enyészetnek szánt, legyen az enyészete. Nem az ember gyarló porhüvelyé az, a mit a természet az örökkévalóságának szánt. Minek azt megörökíteni?» S e felfogásához oly szívóssággal ragaszkodott, hogy évtizedek multak el, a nélkül, hogy még csak egy fényképirógépet is maga elé bocsátott volna, annál kevésbé volt rábirható, hogy festőnek üljön.

Csak midőn meggyőződött róla, hogy tisztelőinek nem szerezhet nagyobb örömet, mintha egy-egy arcképével, esetleg saját névaláírásával ellátott arcképével tiszteli meg őket, akkor engedte rábeszéltetni magát, hogy néhány fényképet vétesse le magáról, melyeket Turin legkitűnőbb fényképirója, Ambrozetti, kiváló gonddal készített. A jég ekként meg levén törve, kivételesen megtette Parlagi Vilmánát, hogy egynehányszor ült neki, ezt is inkább csak azért tette, mert egy nőnek a kérését nem akarta megtagadni.

A közfelfogás azonban nem osztozott a nagy hontalannak abban a nézetében, hogy az a külső, melylyel a természet a földi embert e világra állítja, annyira értéktelen valami, hogy jobb, ha elenyészik; hanem megelékezvén arról, hogy az ember nem csupán eszes lény, de érzéki lény is, egészéhez tartozik érzékelhető része is s voltaképp csak ez az érzékelhető rész az emberben rejlik égi szikrának az a közege, mely által e földön megnyilatkozhatik. Az eszme maga is csak az érzékek útján terjeszthető és közölhető. Becses része, lényeges része tehát az embernek földi külseje s a művészetek nem fejlődtek volna ki soha, ha ezt a becset föl nem ismerik.

Le is rajzolták Kossuth Lajos arcvonásait hazánkiai közül is többen, — például Kimmach László derék művészünk, az írók és művészek társasága által rendezett 1883 évi turini kirándulás alkalmával éppen a Vasárnapi Ujság szá-

mára, — s ha nem is közvetlen szemlélet útján, de legalább a meglevő fotográfiai nyomán, szobrokat is készítettek róla.

De hogy egy férfúnak, a ki a világtörténetben oly kiváló szerepet játszott, s az emberi tehetségek kifejlésében oly rendkívüli színvonalra emelkedett, mint Kossuth, külseje iránt is méltó érdeklődéssel viseltetik a világ: azt alig bizonyíthatja valami jobban, mint az, hogy az 1848/9-ki emléktárgyak kiállításában egy egész nagy terem foglalnak el a Kossuth Lajos képei s a hazánkon kívül, Ausztriában, Franciaországban, Angliában, Amerikában, Olaszországban és egyébütt, részint önálló cartonokon, részint illusztrált lapokban megjelent különféle Kossuth-képek száma magában e gyűjteményben mintegy háromszázra tehető. S mennyi lehet még e gyűjteményen kívül!

Lapunk is több képét közölte már Kossuthnak, köztük nem egy olyan másolatot, mely eredeti felvétel után készült. Kimmach László már említett rajzán kívül csak azt az egyet emeljük ki még ezuttal, melyet Kossuth maga küldött ajándékba a megboldogult dr. Halász Gézának, s melyet tulajdon fia, Ferencz rajzolt.

A szabadságharc emléktárgyainak kiállításán, az u. n. Kossuth-teremben látható képek közül ezuttal ismét bemutatunk néhány érdekesebbet.

Egyik közéleti pályájának első idejéből, 1841-ből mutatja Kossuth Lajost, karosszékekben ülve, körszakállal, a róla nevezett kivágott bő újjú atillában, kihajtott inggallérral. E kép egy akkor igen jó nevű bécsi művésznek, Eybl-nek a műve, Leykam A. nyomdájában nyomtatott Bécsben 1841-ben, s Wagner József adta ki.

Egy csoportos kép, melynek főalakja Kossuth, a szabadságharc főbb szereplőit ábrázolja. A kormányzó alakjától balra látható *Aulich* tábornok, mögötte fölül *Dembinsky*, jobbra *Bem*, *Görgei* s mögöttük *Perczel Mór*. E kép Párisban jelent meg Goupil, Vibert és társa kiadásában s a következő aláírást viseli: «Les derniers soutiens de la Hongrie.» (Magyarország utolsó főnartói.)

Egyik kép, mely Kossuthot egész álló alakban, kardosan, vállán mentével, kezében Magyarország szabadság-chartáját tartva mutatja, szintén francia munka. Lecauchie rajza után Thomasin véste acélba, valószínűleg az emigráció első idejében.

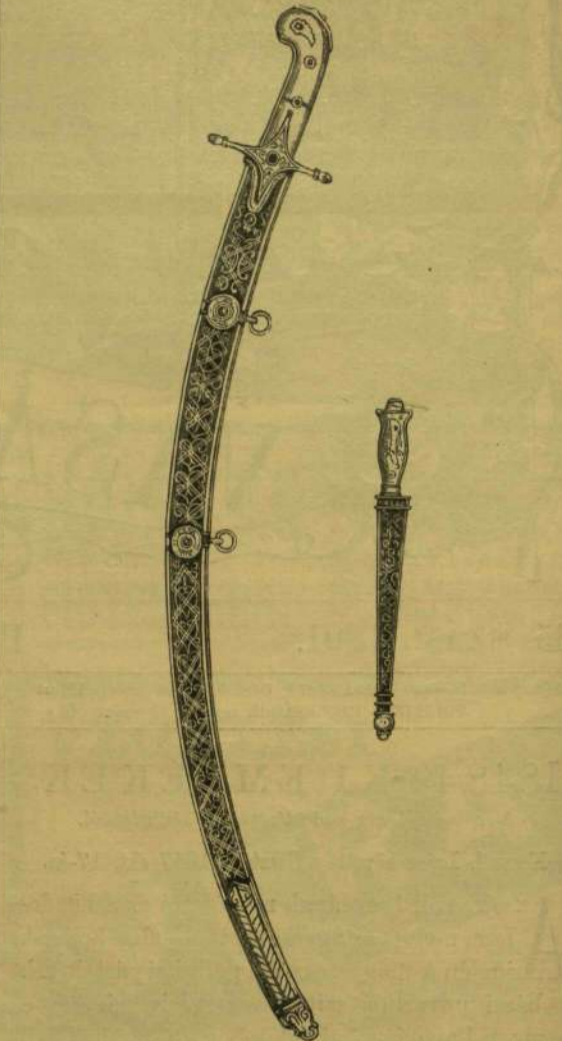
Az Éjszak-Amerikában Kossuthról ottani 1852 évi körútja alkalmával megjelent nagy számú képek is közül bemutatunk egyet. E kép struczollas kalappal tünteti föl Kossuthot, s bár kevésbé látszik találnak, keletkezése helyénél és körülményeinél fogva mindenesetre érdekes.

Nem kevésbé tarthat figyelemre számot Kossuthnak egy itt szintén bemutatott másik képe, mely arról nevezetes, hogy azon az Amerikában, New-Yorkban nyomtatott bankón látható, melyet Kossuth 1852-ben nyomtatott s mely «a független magyar kormányt» kötelezi, hogy főnnállása után egy évvel az előmutatóknak egy dollárt fizessen ki.

A jelen sorozat berekesztéseül bemutatjuk Kossuthnak egyik legújabb arcképét, mely szintén a már említett Ambrozettinak Turinban készült fényképei közül való.

Végül bemutatjuk Kossuth Lajos diszkardját, turini rajz után. E kard kétszeres történeti emléket. Bethlen Gábor erdélyi fejedelmé volt, melyet ez a török szultántól kapott. Kossuth az erdélyiektől kapta ajándékba s ez volt az oldalán, mikor mint az ország kormányzója az esküt letette. A kard hüvelyé ezüst domborművű, marolata elefántesont, s úgy ez, mint a hüvely ko-

rálokkal van díszítve. A kardhoz tartozik egy ehhez hasonló izlésben készült tör is, melyet Kossuth a karddal ugyanazon tokban őriz.

Bethlen Gábor kardja és tőre, melyet Erdélyből 1849-ben küldtek Kossuthnak ajándékkul.

VISSZFÉNY.

Fehér holdvilágnak ezüst karimája
Világos kék égbolt nagy mezejét járja,
Elterül az alkony pársz ködös leple
Az egész fennsíkot hullámzó leple.
Hullámzik a ködös esti pára fátyol
Kis városka felett, ott a völgyben távol.
Óriás heglánczat lassan behorítja,
Éles körvonalat légyabba simítja.
Esti alkonyatba virággillat téved,
Fűszeres illatja erős hegyi légnék, —
Éles, erős színben, mezei virágok.
Kavicsos hegyi út, a melyen most járok.
Vetés van mellette, de szegény a földje
Nem nőhet a szeme, éretlen a zöldje.

Képzeld gondolat, áldás-e, vagy átok?
Este hegyek közt is délibábok látok;
Pitypaty szólt meg — ösmercs hang szárnyán
Messze repül lelkem, haza felé szállván,
Messze, oda, hol az én nyelvem beszélük,
Hol aranyos mezőn nehéz kalász érik:
Homok uton járok, mely szélesen halad
Poros két akác-sor szürkés zöldje alatt.
Akác törzsek barna vonalán keresztül
A tágas nagy mező arany fénye rezdül.
Fényes, napsugaras, aranyos az alap,
Sötét árnyék rajta egy közelgő alak:
Csendesesen jár, lassan, örül a napfénynek,
Vidor sugárja van jó öreg szemének,
Hóféhér hajfürtjét a szél el-alkapja:
Községünk agg, tisztos, református papja.
Itt élt csendben vagy egy fél századon által
Meg volt elégedve étellel, világgal.
Várta évről-évre a körte érését;
Örömmel figyelte szívek ébredését;
Ha egy fiatal párt álva összeadott
Gyermekesen örült, dicsérte a napot.
Hogyha nyugalmasan, csendesen temetett,
Nem búslult, nem itélt e múlt élet felett.
Olykor szólt: «hisz' egyszer mindenki bevégzi,
De a meddig lehet, jó a napot nézni.»
Gyermekded volt, bölcs volt, — most közeleg felém,
Vidám nyugalmas fény árad széjjel szemém.

Ugyan mit képzelek! — régen eltemették.
Hiszen láttam, mikor koporsóba tették,
Láttam: hogy borult rá fekete fedele,
Sok tavaszi virág hogy szállott le vele
Ingó kötelesen, a jó meleg földbe
Hogy csillant még vissza a koszorúk zöldje.

Óreg füves kertbe hullnak le az ágról
Érett piros körték, nem szedi a fáról
Jó öreg pap keze — idegennek érnek, —
Lassan lehullanak, ha már fent nem férnek.
Eltakarja őket, elnyeli az árok.
Máshoz folyamodnak a fiatal párok...

S én csak itt a köves hegyi utat járom,
Előttem tündöklő délibábos álom
Meleg napsugárról, aranyos mezőről,
Messze földön fekvő csendes temetőről.

CZÓBEL MINKA.

A PUSZTÁN.

Hangulatok.

Irta és barátjának, Fesztly Árpádnak ajánlja Juth Zeigmund.

I.

A puszta bölcsé.

Egy délután toronyirányt szeltem át a csabesüdi pusztaaságot, kocsim hol nagyot zökent a szikes göröngyök tetején, hol mély kátyuba jutott. Csak nagy ügygyel-bajjal jutottunk a karrámig. A pásztor éppen a kútra terelte a jószágot, a mely a forró nyári naptól elhúzva, lombán neki dőlt a vályúnak s úgy ivott.

Az útszél nagyra nőtt sásából egyszerre egy kaszás mosolygó arca bukkant elő: a Franyó Miska volt, süketnéma legény a homokhát szőlőkől. Hallottam már róla rég, hogy nagyon gyakran jár ide ki puskázni, bandukolni a vad-vizes mocsarak világába.

Rám nevetett.
Derült, életerős fiu volt. Zöldeskék szeme majd mindig mosolygott, bizalmasan, nyíltan tekintett a szemeim közé, a piros képén, erős vonásain mintha csak a forró napsugár fénye verődnekk vissza.

Úgy látszik, nagyon megörült nekem. Még az idén nem találkoztunk, pedig hát jól elvultunk együtt mindig, ő elágált óraszámra s én néztem. Oly gyorsan mozgott, akár a macska, kezeivel szédítő sebességgel értetve meg magát.

Igy most is két-három kézemeléssel, két-három újj-játékkal felvilágosított, hogy hogyan jött ki ide Szabad-Szent-Tornyáról, hány óráig tartott szalag és hogy már megint visszakészül.

Mutattam neki, hogy hazaviszem kocsin. Egy percig sem szabadkozott. A kaszáját a csöszre bízta, tarisznyájából, szűrből ülést csinált magának a kocsiderőnök, a lábaim előtt (egy világért sem ült volna mellém), s aztán a kocsisnak megmutatta az utat; toronyirányt a pusztában, elindultunk. Árkon-bokron előre, iránytunk a végtelen láthatár már-már oszladozó délibábjá, útmutatónk a sás, katangkór. Franyó azt mutatta, hogy milyen magas volt a nád, mennyit vesződött vele, míg le tudta kaszálni. Aztán az egyik lábát felemelve, pillanatra szomorú arcot vágott: fáj, beleszaladt egy kákvessző. «Se baj» intette kezével derült arccal, «nem érdemes a szót pazarolni érte», ez volt hangtalan magyarázatában.

Aztán hirtelen felemelkedett összeguborodott ülőhelyéből, s széles mozdulattal, a mely szinte végigsimitotta az egész pusztát keletől nyugatig, boldogan a magáénak vallotta e mindenséget. Igen, hisz övé minden, a mit lát, tapint, a nagy ég minden csillagával, napsugár színével, a pusztá millió színes, tarka virága, az övé a délibáb, meg az esti csillag, az övé mindaz, a mit szeret, a miről tud.

És én, midőn a kocsira felvettem, nagy naivi-

tásban azt hittem, vigasztalni fogom, s ezzel enyhíthetek a «napos melancholiánson». Franyó egyet lendített a jobb kezével, aztán, mintha képzeletben puskát emelt volna a szeméhez, mutatta, hogy vadászni szokott. Mily gazdag volt árnyalathat a két keze mozgása, elsorolta nékem hirtelen, gyorsan, hogy a kis bibicéktől a nagy lomb tuzokokig, a pusztai sasokig, a róna minden szárnyasa a puszkasöve elé jöhet. Bukdcsoló mozdulatokkal lefestette, hogy bukna fel a vízi-madarak, egy széles mozdulata a pusztai sas röptét és bukását festette le. Aztán hirtelen hozzám fordult, a mellemre szegzett mutatóujjjal megtudakolta: szoktam-e én is vadászni. De a mint megkérdezte, már meg is értette, hogy nem. «Igaza van!» A tekintete szomorúságában ki volt fejezve, hogy tudóbajos embernek nem való ez a mesterség.

Egyszerre szánalmasan vigasztalni kezdett, és — a lényegesen kezdte. A hüvelykujját magasra emelte, hogy ő is magányos ember, ő sem házasodhat meg, mert, mutatta, süket is, meg néma is. De — folytatta, a két orcáját végig simítva — azért jó színben van, meg a két karját tapogatta végig: azért erős; majd a szíve gyors mozgását mutatta hamiskás gyors kézzel: azért ez se kutya!

«Ne beszéljünk róla, szót se érdemel,» volt ismét abban, a hogy a keze fejét meglegyintette. Aztán hüvelykujját megint kifeszítette, s aztán a másik kezével megmutatta, hogy ő is, én is ilyen állapotban vagyunk, s boldogan, nyugodtan mosolygott tovább.

A legelőt ezalatt elhagytuk, kukorica-föld mellett robtogtunk el. Magyarázta, hogy nem ér semmit, s hazafelé mutatva, elsorolta az újjain, hogy hány cső van minálunk egy kukoriczaton. Egyszerre, — hogy dohányföld mellett mentünk el, — az egyik újját szájaába dugva, kérdőleg nevetett reám. Tagadólag intettem neki. «Jól van» volt helybenhagyó főbőlintásában, «rossz a tüdője», mutatta nagyot ütve széles kezével hatalmas mellkasára. Majd a cséplő-gépet mutogatva, füleire vitte kezét: nem hallja! Ismét az a kézmozdulat, a melyet annyiszor emelgetett. «Szót se érdemel,» s mosolyogva magyarázta, hogy azért a gabonából készült kenyér jól esik neki. Mert dolgozik, mutatva tovább, s így éhes. Majd, folytatta kézzel, ma sokat gyalogolt, s ha fel nem veszszük, akkor még gyalog is tér haza. De, s most cikornyás cikkezakkot rajzolt a levegőbe, nem így, mint mi, kik kocsitúnat nyagokat kerülünk, «de így» s egyenes vonalat húzott a kocsis sárbányóján.

Aztán folytón azt mutatta, melyik dohány s kukorica az értékes, melyik az értéktelen. De majd mindéggyé ítéltéhez odabiggyesztette a «se baj» szokott kézzel. Egyszerre nem értettem meg, hogy mit magyarázott. Ekkor úgy hitte, azt kértem, hány éve már, hogy siketnéma. Hatost rajzolt a levegőbe, hat éves korában, nagy betegség folytán lett nyomorék, (ezt ugyan tudtam rég), majd széles kört irt le, — mint a ki örül annak, a mit lát, nem kér egyebet az Úr Istentől...

Egyszerre csak azt vettem észre, hogy haza értünk, s úgy éreztem, a másfélórát utat még ilyen rövid idő alatt soha sem tettem meg.

Mindenben, a mit mutatott, magyarázott, a megelégedést láttam, s így hamar telt az idő.

Még a házamban különben soha sem volt. Nem szabadkozott egy cseppet sem, bejött kis byzanczi írószobámba. Mosolyogva leült az íróasztalom elé, megtekintett mindent. A miről tudta, mire használják, annak nagyon megörült. Egy papírvágó késsel egy ép megérkezett ujságot fel is vágott, kérdéken nézve körül, hogy látjuk-e azt, hogy ő erről is tud. Jelezte, hogy írni is tudott, de elefejtette. Aztán pár asszony

fényképét, a mely az asztalon állott, kezébe véve, megint nevetett, felmelta a hüvelykujját, a magányosság ez általa feltalált jelképét s nevetve tagadólag intett nékem, «nem nekünk való ez uram!» ismételte a kézmozdulattal. A kertben nagy büszkén mutogatta egy almafa oldalán, hogy szemezni is tud. Aztán, hogy evett is egy általa szemezni fa gyümölcséből. Majd egy befőzni való viaszalmát, egy körtét, meg egy rózsát kért tőlem. Mindannyiszor megmutatta, kinek szánta...

A körtét átadva neki, összetöpörödött kezekkel haladt előre, öreg asszony járását utánozva: az édes anyjának szánta. A kicsiny s így főtetlen állapotban rossz viaszalmával öcsését akarta megtréfálni.

«Hát a rózsával mi lesz?» kértem kíváncsi kezeletéssel.

A süketnéma felemelte ismét hüvelykujját, tagadólag csóvalta a fejét, aztán önmagára mutatott: övé lesz; meg, hogy pohár vízbe teszi, ha haza ér...

Ezzel boldogan mosolyogva, hogy így megrakodva távozik, hátára rántotta a tarisznyáját s magasra emelte a rózsaszálát, hazafelé indult...

Tehát ez a nagy bölcs, megtalálta önmagában azt, a mit annyian másban is hiába keresnek: a boldogságot!

EGY EXPEDICÍÓ TÖRTÉNETE 1849-BEN.

Irta id. Ábrányi Kornél. (Folytatás.)

Az expedíciót a három főszerepre kizemelt megbízott elfogatása után egészen meghiúsultnak lehetett tekinteni, s többi tagjainak további működése csakis annyiban bír följegyzésre méltó érdekességgel, a mennyiben, — velem együtt, — több oly történelmi mozzanatként lehettek tanul, melyek szabadságharunk lefolyására világot vethetnek. S én részéről egész életemre csak szerencsésnek vallhatom magamat, hogy közvetlen közelben részese és szemlélője lehettem annak a páratlan és csodálatra méltó eredményü kárpáti téli hadjáratnak, mely akkor Magyarország sorsára oly nagy fontosságú lett s kiindulási pontja lett az ez időbeli örökfenyű hadi dicsőségeknek.

A Görgei Arthur parancsnoksága alá került felsődunai hadsereg, midőn Vácznál a maga kezére és felelősségére divergált: a lepkeélt metamorfózisán ment keresztül. Mint a föld rögéhez kötött bábú, az eltaposztatás ezer veszélyétől környezve, s úgyszólván minden segélyforrástól megfosztva indult bizonytalan sorsa elébe, s midőn néhány hétre rá Kassán, — úgy február hó vége felé, — példátlan kitarás, hősi tettek s döntő győzelmek után, az ottani nyolcz napi pihenő és szervezkedés alatt, nyilvános szemlék s hadi ünnepek alakjában kibontotta fényes szárnyu zászlaját: úgy állt ott, mind győzhetetlen hadur a felhők sziklája magaslatán.

De hadd térjek vissza Besztercebányára, hol legelőször láttam színről színre.

Motesiczky, mielőtt én oda megérkeztem, mindjárt jelentette magát a főhadiszálláson *Görgeinél*, kit már korábbról ismert s a ki, midőn küldetéséről s arról is értesült, hogy az a ki-némek is vele van, ki neki már Bécs ostroma alatt hasznos szolgálatokat tett, azonnal igénybe vette azt bizonyos fontos missziók teljesítésére. E nő nem is tűnt fel aztán ismét, csak Debreczenben, márczius havában, hol végre megpillentünk, s hol főnököm, — mint már említém, — vele házasságra is lépett. A következő évben aztán még egyszer találkozott vele Pesten, de akkor már mint gyászoló özvegy Motesiczkyne asszonyonnyal. Hogyan menekült meg, hová lett s él-e még ma napság is? Erről mit sem hallottam.

Perczel. Bem. Dembinszky. Kossuth. Autich.
Görgei.

AZ 1848/49-KI MAGYAR SZABADSÁGHARCZ FŐBB SZEREPLŐI.

Párisban 1849-ben Goupil, Vibert és társa kindásában megjelent metszet.

KOSSUTH LAJOS KÖVETÉ VÁLASZTÁSA 1847-BEN.

«A követválasztásra bejött kortések díszmenete Pesten október 17-én 1847.» — Walzel A. F. kindásában, 1847-ben Pesten megjelent kőrajz.

tam többé. A szeleburdi aulabeli hadnagy is egyszer még mutatkozott előttem az októberi vénapok alatt itt Pesten, s azután az is letűnt a láthatárról örökre. — De mi történt a három elfogottal?

A porosz őrnaggyal, kire az ő bécsi forradalom alatti ténykedései is kiszültek, az osztrák haditörvényszék nem sok teketóriát csinált. Megtalálván nála Kossuthnak a betörendő felkelő sereg szervezésére vonatkozó speciális felhatalmazását: egyszerűen föbelvette.

Bonyolultabb volt a sorsa Szerdahelyinek és Fiedlernek. Mindkettőt kemény vallásra fogták az újjépületben, hol közel tízenhárom hónapig sanyargatták őket, de, mert Szerdahelyinek és társának ügy ütleve, mint magánokmányaik is teljesen rendben voltak, azonkívül pedig Fiedlert semmiféle szembesítés vagy keresztkérdésekkel nem lehetett attól elterelni, hogy ő csak titkári állást foglal el egy művész mellett, nem is tudtak velük boldogulni, miután más tekintetben kompromittálva nem voltak s mármár közel voltak hozzá, hogy úgy szabadságukat, mint a náluk talált pénzt is visszanyerjék, midőn végre mégis kifogott rajtuk a gyalázatos árulás és Szerdahelyi megfontolatlansága. Jó hangzása nevű fogolytársat zártak ugyanis hozzá czellájába, ki telepofával játszta a vértanút. A tízenhárom hóig zaklatott ideges művész közlékeny lett, s elmondá egy önfeléd pillanatában a puskagolyó előtt állni szinlett bajtársnak a pénzösszeg történetét, sőt dicsekedett a hadbírósg félrevezetésével s ezzel elvetette a kockát sorsa felett. A fogolytárs jelentkezett, s rövid szembesítés után, — bár Szerdahelyi merő tagadásba vette minden állítását, s habár minden meggyőző okmányhíával voltak bírái, meghozták ellene s Fiedler ellen az ítéletet, mely Szerdahelyire nézve kényszer-ütlevel mellett Amerikába, Fiedlerre nézve pedig hazájába Pozsony megébevaló internálására szólott.

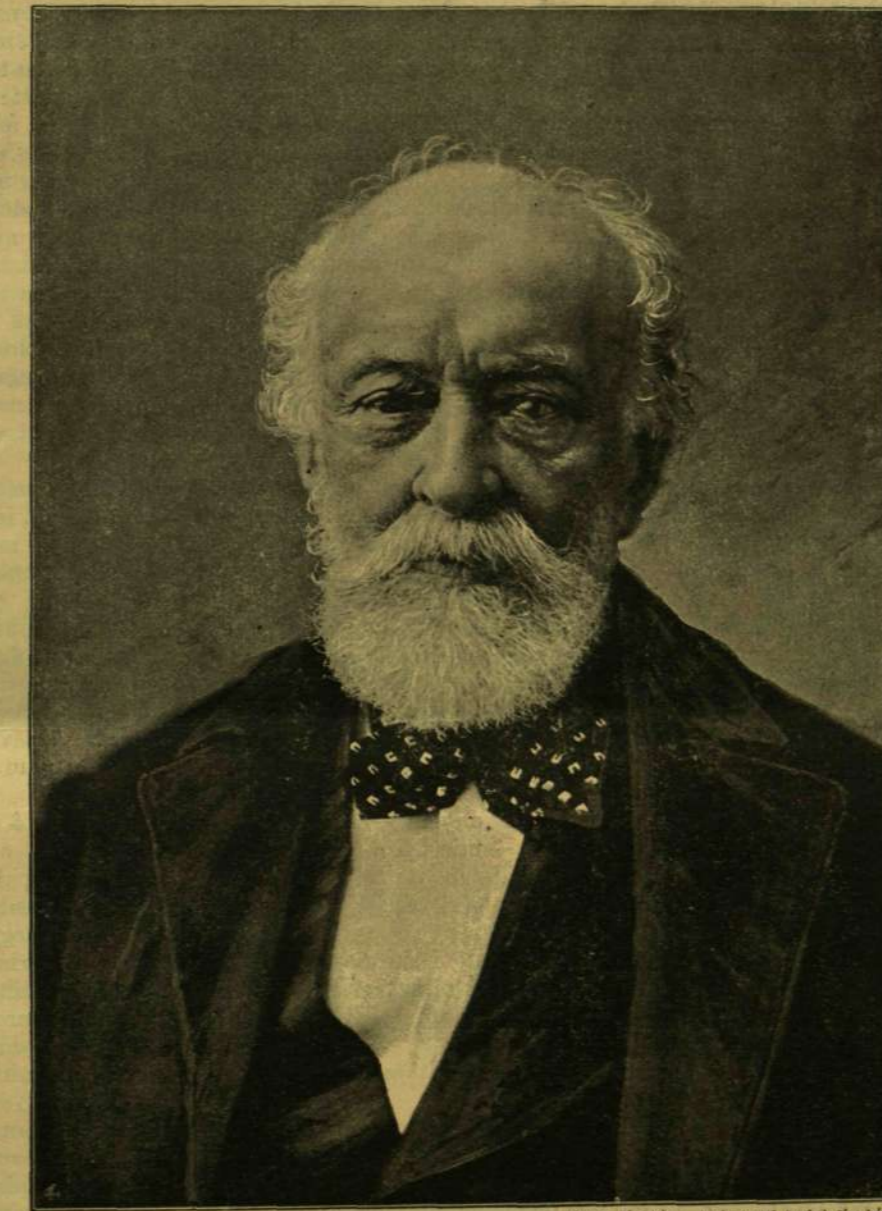
Szegény művész barátom! midőn így kiszabadult az 1850-ik év elején, s egy késő este hozzám beállított búcsuzni, alig ismertem reá. Egészen le volt soványodva s testben, lélekben kimerülve. Meglátszott rajta, hogy irtózatossá lelki harcokon ment keresztül. A nélkül is ideges arca még erősebben rángatózott s tekintete tévete volt, mint a ki elveszteni készül lelkének egyensúlyát.

— Holnap indulok Hamburgba s azon át Amerikába, hová kényszer-ütlevelem vezet, — mondá bús megadással, — eljöttem hozzád végbúcsut venni, mert nem hiszem, hogy lássuk még egymást ez életben.

Azután részletesen elbeszélte elfogatásuk történetét s szenvedéseit az újjépületi börtönben. Mindazt, a mit már elbeszéltem elején az «István főherceg» szállóban történetekről elmondtam s gyanítottam, egy betűig beteljesült. A vallatásokból és tanuszembesítésekből kitűnt, hogy az expedíció tagjai még el se jutottak a

határig, s már Budapestről elárlták őket Schlick altábornagynak, a ki aztán a személyleírások alapján persze gondoskodott az egész határ mentén arról, hogy kelepcebébe kerüljenek közülük azok, kik idegen földre lépni merészelnék. Mert majdnem annyi volt abban az időben az áruló, mint a tiszta lelkű hazafi, s ezek is többet ártottak, mint használtak az ügynek, érzelmük őszinte nyilvánításával.

Ez volt az expedíció tagjainak is a hibája. Nem értettek sem a hallgatáshoz, sem a diplomatikus alakoskodáshoz. Általában, — a menyire én részemről az akkori idők közvetlen tapasztalatai után beszélhetek, — hogy a magyar szabadságharc nem sikerült, sőt sokkal korábban ért véget, mint hinni lehetett: legnagyobb-

Legújabb fényképe, Ambrózzetti turini fényképészétől.

KOSSUTH LAJOS.

részt annak tulajdonítható, mert az intéző egyéniségek sem elég ovatosággal nem jártak el az akcióra kiszemelt egyének megválasztásában, sem elég idővel nem rendelkeztek mindazok alapos kiösmérésére, kiket úgy katonai, mint politikai téren, fontos feladatok betöltésére szemeltek ki. S ebből folyólag aztán nemcsak temérdek erő, idő és pénz veszett kárba, hanem végre maga a haza is a bukás örvényébe került.

Huszonnégy évvel később, 1877-ben, még egyszer találkoztam aztán Szerdahelyivel, itt Budapesten Liszt Ferencnél (haltéri lakásán), kivel a 40-es években nem egyszer játszott négy kézre vagy két zongorán hangversenyekben; mert Liszt nagyrabecsülte tehetségét és szép jövőt is ígért neki a művészeti pályán. Annyi sok év után akkor családi ügyeinek rendezése végett ért egy időre vissza hazájába, hogy aztán ismét elvitorlazzék, valószínűleg örökre, mert azóta mit sem hallottam felőle.

Hátra van még, hogy elmondjam az expedíció megmaradt részének további élményeit s tapasztalatait Besztercebányától egészen addig, míg márczius vége felé Debreczenben végleg feloszlott, hol is Moteschitzky a kormánynak végleg beszámolt a semminél alig több eredményvel.

A magyar hadsereg Besztercebányán több napi pihenőt tartván, ott fogamzott meg s lett elhatározva véglegesen ama, — a hadi történelemben is még csak három hadvezér: Hannibál, Julius Caesar és Napoleon Bonaparte által fogatosított, — hallatlan merészséggü vállalat, hogy Görgei az ő seregét felőles hóval fedett, jégesapos, szerpentinás, alig járható úton, 20—22 fok hidegben, Pál napja felé, tehát a legszigorúbb tél derekán, vezesse keresztül a kárpáti hegysek egyik legmagasabb csúcsán: a Stureczen át, mindenestül, gyalogság, lovasság, ágyúk, tüzérség, municziós, élelmi s egyéb szertáros s podgyászos kocsi- és szekérvonatokkal együtt. E haditerv előnye kézzelfogható s — ha sikerül — az egész hadjárat képét alapjában megváltoztatni volt hivatva. Mert a sereg, mely mintegy 25—30 ezer emberből állott, itt a kárpáti hegyláncok tövében, melyek onnan egyik irányban Eperjes, Kassa, ellenkező irányban pedig Trencsén, Pozsony felé nyúlnak, jóformán egér fogóban érezte magát, miután hátulról s oldalról tetemes osztrák seregek szorítván előre, jóformán csak a közt volt választása, hogy vagy áttörje az elzáró elleneséget visszafordulással, vagy az egyetlen kimenekvési jobb oldali kárpátalji országúton folytassa előnyomulását, mely Eperjes és Kassa felé vezet, hol azonban Schlick állt vele szemben, két tűz közé szorítván. Ha ellenben áthatol a Tátrán s Liptó- és Szepesmegyén keresztül legalább is két heti menet-előnyt nyer a nyomában levő ellenség felé, e mellett pedig túlerővel a Sáros- és Abaujmegyében álló Schlick háta mögé kerül váratlanul: egész Felső-Ma-

gyarországot felszabadítja az osztrákoktól s minden további nehézség nélkül egyesülhet a Borsod-Hevesmegyékben operáló magyar hadtestekkel.

Vesztelésre tehát nem volt idő, a parancs ki lett adva: nekimenni a Stureczenek. Egy nappal előbb utász-századok mentek előre, hogy a hó-és jégtől eltorlaszolt kárpáti szerpentinákat lehetőleg járhatóvá tegyék, főleg az ágyúk és tüzérség számára. Hát bizony az ágyúk és municziós szekerek elébe gyakran dupla fogatokat is kellett állítani, hogy főleg az első kapaszkodókon felvontathatók legyenek. Midőn aztán az egész sereg be lett állítva a hegy tetejéig nyúló s számos emelkedésre oszló hosszú szerpentinákra, úgy, hogy az eleje már ereszkedett le a liptómegyei tulsó oldalon, míg a vége csak az első kapaszkodót hagyta maga után: akkor gondoskodtak, hogy az imigyen már félig-meddig járhatóvá tett úton ne követhesse az ellenség, mert arra való volt az ásó, kapa, csákány mellett a puskapor

is. Hogy ember és állat mit szenvedett e 48 órai irtóztató nehézségű és veszedelmű átkelés alatt az éhség és dermesztő idegtől: erről csak annak lehet fogalma, a ki abban részt vett. Néha megtörtént, hogy egy szűk serpentina fordulatánál, hol hóval és jéggel telt feneketlen mélységek tátongtak, valamely gyengébb alkotású, terhes szekér kerekét elrögt, vagy egy szegény, elkínzott ló felmondta a szolgálatot és összeroskadott, minek következtében aztán az egész utána járó sereg tovább mozgása is meg lett akasztva, mert még egy lovas katona sem térhetett ki a mélységbe rohanás veszedelme nélkül. Ilyenkor lehetett aztán hallani, — ha épen lovasság kapaszkodott utána, — olyan szemeszedett huszár miatyánkbeli variációkat, hogy meg a pokolbeli asmodeusok kara is lesüthette rá a szemét. S ilyenkor aztán rendszeren az is lett a huszár és baka imádság vége, hogy az utat álló ló vagy szekér, — lett légyen csupa legdúsabb prófut vagy pálinkás hordóval megrakva, — csak úgy repült lefelé a mélységbe, az örökkevalóság kapuján keresztül. Daczára, hogy a fővezérség szíveségeből kormánybiztosi főnököm az ő alkalmazhatóságai és kísérőivel együtt mindig a főhadiszállás zömekében közelében lehetett: mégis akárhányszor megesett, hogy mi is belejöttünk a most esettől kegyetlen helyzetbe. Ilyenkor aztán nem használt sem pénz, sem tekintély, csak a keresztényi s hazafiai türelem.

De ha kínos, veszélyes és kimerítő volt a fölkapaszkodás: még fokozottabb arányban az volt a leereszkedés a Sturecz tetejéről, hol nagy kökeszt állott, mert a kövé fagyott hótalaj szakadatlan jégsíkot képezett. A gyalogság még csak elbánt vele, mert néhol eleven szánya módjára csúszott lefelé. De az ágyúk, a terhes szekerek, s főleg a lovasság lemenetele életveszélyel járt. Az ágyúk kerekeit nagy erőfeszítéssel kellett még kövé s visszatarítani, nehogy a sikamlós úton leguruljanak. A huszároknak meg gyalog kellett lovaikat vezetni lépésről-lépésre, nehogy lóhátan maradván, az első sor lecsuszamlása esetében egész sorok leforduljanak. Midőn végre annyi kín és nélkülözés után, leért a sereg Liptómezeje sávár, laposabb területére: ott újabb megpróbáltatás várt rá. — A szegény s gyér népességű tót falvak majdnem üresek voltak, mert az első katonáktól s főleg a volt budavári gránátos zászlóalj nagy fekete medvesüvegétől úgy megrémült a lakosság, hogy mindenét otthagya, menekült az erdő s hegyekbe. Valami harapni valóról vagy szíverősítőről szó sem lehetett, s a kinek nem volt valami a saját táskájában, hát az ugyan nézhet a ragyogó, téli csillagos eget korgó gyomorral. De legalább némileg fel lehetett melegíteni a megdermedt tagokat, mert fa lévén bőségben, bizony ott vette azt mindenki, a hol találta. (Vége köv.)

CSODA A TÁVIRDA-HUZALON.

Guy de Maupassant, a szellemes francia író, a következő érdekes történetét beszéli el a francia-német háború idejéből:

A szomorú évnek vége felé jártunk. Postagyalombok, jó szerencse reményében elindított leggömbök és vakmerő kéknyelűk nyújtották az egyedüli módot arra, hogy az ország minden részeiben előnyomuló ellenség mozdlatairól félig-meddig megbízható híreket kaphassunk. A poroszok mindenekelőtt távirtdai vonalainkat szétrombolva, tulajdon vezetékeiket állították fel, melyek segítségével nemcsak Berlinnel, hanem az egész világgal szoros érintkezésben maradtak, míg a francia sereg csak annyit tudhatott, a mennyit tulajdon szemeivel láthatott. A lecke kemény, de hasznos volt; ezentúl óvatosságból és kevésbé könnyelműek fogunk lenni. Mindamellett örök emlékül egy érdekes epizódot akarok elmondani, mely azt mutatja, hogy gyakran

csekély okok vonhatnak nagyjelentőségű következményeket maguk után.

Tudjuk, hogy Frigyes Károly porosz herceget ritka erélyessége és tevékenysége miatt Moltke tábornagy a legveszedelmesebb működésekkel bízta meg, és a sors azt akarta, hogy részünkről mindig a leggyengébb tábornokok és csapatok álltak vele szemközt, mit ő aztán teljesen fel is használt.

A lagny-i csata alkalmával, 1870 december 17-én, Frigyes Károly herceg egyetlen egy csapatát tönkre akarta tenni Laplace és Mermod tábornokok hadtesteit, még pedig az általa több ízben teljes sikerrel alkalmazott azzal a csellel, hogy készakára hibásan szerkesztett sürgönyöket és jelentéseket juttatott az illető vezérek kezébe, kik aztán a hitelesnek vélt haditerv titkának felhasználásával a hínárba jutottak.

December 16-án a poroszok egy delongesi paraszott azzal bíztak meg, hogy a lagny-i magaslatokon táborozó gyalogság parancsnokának két levelet vigyen. A levelekben oly intézkedések adtak a parancsnok tudtára, melynek teljesítése a poroszok részéről óriási hiba lett volna. Amde Frigyes Károly herceg jól tudta, hogy a delongei kisdöncz a reabizott leveleket nem a porosz tisztnek, hanem egyenesen a francia előőrök parancsnokának fogja kézbesíteni, ki viszont azokat az illető vezérnek küldendi.

Az ez alapon tett intézkedések aztán természetesen a francziák hátrányára ütöttek volna ki, mert időközben a valódi parancsok távirati uton adtak annak tudtára, ki ezeket tulajdonképen várta. Amde ez egyszer Frigyes Károly csínyát felsült. A poroszok által elfoglalt távirtdai állomást az ellenség bevonulásaig egy fiatal nő kezelte, ki a sereggel elindult testvérbarátját helyettesítette. Louise Delormes a poroszok benyomulásakor a távirtdahivatal épületében maradt s miután a csinos, fiatal leányban legfeljebb a távirtdaszt rokonát keresték, egy szóval sem említette fel, hogy a gépet ő már hónapok óta kezelte.

A házban mindössze csak egy szoba volt, melyben a gépen kívül néhány butoradarab állott. Özvegy Delormesnek pedig évek óta közszenyben szenvedvén, őt még a durva német katonák sem merték bántani, hanem leányával együtt a szobában hagyták. Mindketten elzásziak lévén, meglehetősen értettek németül, de a poroszokkal mindig francziául beszéltek.

— Mondja csak, asszonyom, — kezdé a porosz katonai távirtdaszt, — miért szökött meg az idevált hivatalkom? Hiszen mi bizonyára nem bántottuk volna, polgári állású egyénekhez semmi közünk.

— Oh, uram, — felelé Delormesné, — fiam nem szökött meg, hanem mint tartalékos katona a zászlók alá sietett, a mint ezt kötelessége hozta magával.

— Tehát azóta a távirtdat senki sem használta?

— Nem, mert az idevált emberek közül senki sem ért hozzá, és fiam távozása óta más kezelő ide nem küldtek.

Ezen teljesen megnyugtató válasz után a távirtda gép egész nap zakatolt, csak hogy Delormes kisasszony a továbbított sürgönyök tartalmát a kopogásból is megértette.

December 16-án reggel a lagny-i magaslatokon felállított porosz csapatok parancsnokához a következő sürgöny küldetett:

«Tábornok úr holnap éjjel után két órakor indítsa meg az 5-ik gyalog dandárt Lagny felé és támadja meg az ellenséget teljes erővel.

Bármily más irásbeli parancsot kapna is innen, csakis a most vett útasítkhoz tartás magáét, mert a gyalog kisdöncz által önhöz intézett levelek csak az ellenség félvezetésére szolgálnak, mely a támadást csak dél tájban fogja várni, s így főzés közben lesz meglehető. A sürgöny megérkezését táviratilag jelents ide. Frigyes Károly.»

Delormes kisasszony ereiben megfagyott a vér, midőn megértette, hogy a sürgöny valószínűleg sok ezer francia életébe fog kerülni a nélkül, hogy ez ellen valamit tenni lehetne.

Egy fél óra múlva a porosz tábornok válasza megérkezett:

«Fenségéd parancsát megkaptam; holnap éjjel után két órakor támadni fogok. Levelét eddig nem kaptam. — Böhring tábornok.»

A porosz távirtdaszt Böhring tábornok válaszsürgönyét azonnal Frigyes Károly herceg ke-

zeihez juttatván, mint a ki dolgát jól végezte, reggelizni sietett, holott a gépet folyvást szemmel kellett volna tartania. Delormes kisasszony pedig, miután meggyőződött arról, hogy meglepetéstől nem tarthat, a következő sürgönyöt intézte Böhring tábornokhoz:

«Most érkezett jelentések nyomán az iménti parancsot oda módosítottam, hogy a támadás ne éjjel után, hanem pontban déli 12 órakor intéztesse az ellenség állandásaira. Valasz nem szükséges. Frigyes Károly.»

Másnap éjjel után két órakor Frigyes Károly egész vezérkarával hiába leste Böhring tábornok ágyúinak dörgését. A kiküldött őjrjáratok és kémlo csapatok egymásután azzal az egyforma jelentéssel tértek vissza, hogy Lagny irányában minden csendes és sem ágyúzó, sem pedig puskaropogás nem hallatszik. A vitéz tábornok tehát valószínűleg álmukban lepte meg a francziákat, kiknek annyi idejük sem maradt, hogy tüzéségük akcióba léphessen volna. A porosz tiszték a nap dicsőségére már korán reggel neki álltak a pezsgőzésnek, csak a vezér volt nyugtalan, mert a nagy távolság daczára, a harc zaját mégis csak meg kellett volna hallani. Hét órakor Böhring tábornokhoz a következő sürgöny menesztetett:

«Jelents ide tustént a harc lefolyását. Frigyes Károly.»

A porosz távirtdaszt nagy ámulatára a gép nem működött, habár azon semmi erőszakos megrontás nyomát nem vette észre. Miután azonban a lehetőség nem volt kizárva, hogy rövid távlatra valaki mégis a géphez férhetett, jobbnak találta azt jelenteni, hogy a vezetéket a vonalon megsérülvén, a sürgöny mindaddig nem továbbítható, míg a sérült vonal ismét helyre nem állíttatik. Ily körülmények közt nem maradt egyéb hátra, mint Böhring jelentését bevárni.

Délben aztán ez a jelentés, nem ugyan írásban, hanem iszonyu ágyúzás alakjában meg is érkezett, s most már biztosra lehetett venni, hogy a harc megkezdődött.

Mindenki csak azon csodálkozott, hogy az éjjel utánra kitűzött támadásban oly későn szólalt meg az ágyú, s míg többen a tiszték közül a légáramlatnak tulajdonították a láma elmaradását, mások azon nézetben voltak, hogy Böhring a távirati uton hozzá intézett parancs daczára nem úgy intézkedett, a mint kellett volna.

Délután 4 órakor végre Böhring egyik vezérkari tisztje azzal a jelentéssel érkezett meg Deslonge, hogy a pontban 12 órakor megkezdett támadás a francziáké épen nem lepte meg, sőt az egyszer kedvező állódásukat felhasználva, Böhring tábornokot visszanyomták. A veszteség mindkét részről nagy, de sokkal súlyosabb a porosz csapatoké, melyek az ellenség erősített állódásait fényes nappal iszonyu golyózápor alatt támadták meg, stb.

Frigyes Károly herceg első felindulásában Böhring tábornok azonnal elfogatását rendelte el, és csak nagy nehezen volt arra bírható, hogy előbb az általa elindított sürgönyök és válaszküldetések földeríttesse. Mindazáltal Böhring hadtesti vezényletétől azonnal felmentetvén, a herceg főhadiszállásán való megjelenésre beparancsolatott.

Midőn itt az első és második sürgönyt felmutatva, eljárása helyes voltát kétségtelenül kimutatta, a szerencsétlen katonai távirtda-tisztet fogták vallatára, ki beismerte, hogy néhány perczre a szobából kiment, mely idő alatt valakinek a második sürgöny, mely kétezer porosz katona életébe került, el kellett inditania. Amde a jelen volt Delormesné asszony leányával együtt nem értenek németül, idegen embert pedig a távirtda épülete előtt őrt álló katona nem vett észre. Ilyformán valami csodaszerti dolognak kellett történnie, csak hogy ezt a poroszok el nem hitték, hanem a két nőt vették vallatára.

Delormes kisasszony oly ügyesen védelmezte magát, hogy a porosz hadbíró meg is szüntette kihallgatását.

Nem így a beteges Delormesné, ki véletlenül azt találta mondani, hogy keveset németül is ért, leánya pedig két évig Strassburgban lakó nagybátyjánál tartózkodott. Ezen fontos vallomásra Delormes kisasszony zavarba jött és midőn azzal fenyegették, hogy anyját esetleg erőszakkal fogják felelősségre vonni, beismerte, hogy mint francia nő, kötelességének tartotta az ellenség terveit megfűsíteni.

A hadi törvényszék a két nőt halálra ítélte ugyan, Frigyes Károly herceg azonban a büntetést elengedte, elrendelte, hogy a történet hibáért a szerencsétlen katonai távirtdaszt vonassák felelősségre, kinek kötelességében állott volna a gépet folyvást szemmel tartani, s így a távirtdaszt, ki váltig azt emlegette, hogy a távirtdával valami csoda történt, néhány óra múlva föbe lövetett.

A SZIVARKA.

Jules Claretie elbeszélése. (Vége.)

Zucarraga körül a karlista tiszték nyugtalanul forgolódtak. Többen térdén álla sebet nézték. Az egyik közülük az orvost emlegette.

Az orvos! az orvos! isten segélj meg benünket, hol van Urrabieta? merre lehet?

Urrabieta a karlista hadosztály orvosa volt. Mindenütt keresték. A tiszték nyugtalanokdakt.

Zucarraga mosolygva intett kezével.

— Várjunk! Urrabieta bizonyára elaludt valahol, hiszen az éjjel sok dolga lehetett. E pillanatban lélekszakadva, szinéből kikelve és könyező szemekkel egy őrmester a tiszték csoportja felé futott. A halottak közt Urrabieta is rákadtak, ki a golyó akkor teríthetett le, midőn az előtte fekvő navarrai katona halálos sebével veszedelmét. Ilyesm éjjel könnyen megcsúszhat, hanem azt is megöli, a ki mások sebeit kötözgeti.

Erre a hírre nagy rémület fogta el a karlistákat. Zucarraga sebe veszélyes lehetett, sőt veszélyes is volt és nincsen kéznél sebez, ki azt gyógykezelve lehetne. A többi hadtestektől orvost hivni sokáig tartana, mert Zucarraga sok vért vesztett.

Egy tiszt a hadifoglyok elé lépve, fennhangon azt kérdezte:

— Van sebez köztetek?

Garrido katonái egymásra néztek. Nincsen sebez, mindannyian katonák.

— Olyan sincsen, a ki sebet tudna kötözni?

— De igen, — felelé egy ember.

— Lépj előre!

Az ember a sebesült és kimerült hadifoglyok tömegéből kivált és emelt fövel a tiszt elé lépett.

Araquil volt.

— Te nem vagy katona? kérdé a tiszt.

— Nem.

— Hogyan jutottál ide?

— Mert ide tereltek. Én nem harcoltam. — Csáládomat akartam Bilbaóban felkeresni, de a csata miatt nem mehettem. Ez az egész!

— Orvosi dolgokhoz értes valamit?

— Nem, de tudok gyógyítani. Szabad óráimban torero (bikaviador) vagyok.

A tiszt gyanakodó szemekkel méregette az előtte álló Araquilt, ki aztán Zucarragához vezetett.

A karlista vezér Araquiltól felvilágosításokat kívánt, mire ez hamarjában valószínűnek vehető adatokkal felelt. Bilbaóban lakó szüleit akarta meglátogatni. Nem az ő hibája, hogy a polgárháború ily módon a családokat egymástól elzárja. Ó puskalövés között folytatta útját, de végre...

— Te baszk vidékről való vagy. Miért nem csatlakoztál a törvényes trónkövetelő csapatjaihoz? kérdé Zucarraga.

— Hát csak azért, mivel én senkivel sem tartok.

A karlista tiszteknek Araquil sehogy sem tetszett. Feleletét morgással fogadták, mire Zucarraga csendre intette őket.

— Mindenkinek szabadságában áll! mondá szokott mosolyával. — Azt mondod, hogy sebek gyógyításához értes, — folytatá a tábornok, — ha igen, úgy segits rajtam, mert sebem nagyon fáj.

E szavak után meztelen és vérrel előtött lábát nagy nehezen felemelte.

Araquil bársny mellényét letette, inge bal ujjából egy jókora darabot letépett és ezen rögtönzött kötözésre a nélkül, hogy valaki észrevette volna, kis újján levő gyűrűjéből néhány cseppet vett. Araquil keze nem reszkedett, midőn a sárga foltos vászondarabba kezében Zucarraga előtt letérdelve a seb bekötéséhez fogott. Egy karlista tiszt azonban azt találta mondani a tábornoknak:

— Uram, mi ezt az embert nem ismerjük.

— Az igaz — viszonáz Zucarraga — hiszen az ember sem orvosát, sem pedig gyóntatóját

nem igen szokta ismerni. Erre a sebesült lábát Araquilnak oda tartotta.

— De ez a sárga folt? — kérdezé egy százados.

— Ez az én gyógyszereim kardvágások ellen, felelé Araquil.

— Folytasd munkádat!

Zucarraga nagy fekete szeméit az egész műtét alatt nem vette le Araquiltól s midőn ez a kötet bevégezte, azt mondá: Most már könnyebben érzem magamat. Erre Araquilhoz fordulva így szólt: — Most szabad vagy!

— De tábornok... jegyzé meg egy tiszt.

Zucarraga felemelte fejét.

— Szolgálatot szolgáltam; ennél kevesebbet már csakugyan nem tehetek!

Erre Araquil-hoz fordulva így szólt:

— Mit akarsz még ezenkívül?

— Semmit.

Zucarraga zubbonya zsebéből egy kis Manilla-szalmából font szivarkatárczát vett elő, melyet Araquilnak oda nyújtott.

— Fogadd el tőlem emlékül!

— Nem, — mondá Araquil.

— Oh, oh, — viszonáz Zucarraga nevetve, — attól tartok, hogy te Don Karlos híveit nem igen szereted! Semmit sem fogadsz el tőlem?

— De igen, egy szivarkát!

Erre a fiatal ember a tárczából egy szivarkát vett ki.

— Mondd meg nevedet!

— Araquil Juan.

— Nos Araquil, isten veled! Most már addig nem mehetsz Bilbaó-ba, míg magunk oda be nem jutunk. Ez pedig nem sokára meglesz. Add ide kezdet.

Araquil elspadva nyugtatta kezét a sebesültnek és bársny mellényét a földről felvéve, lassu léptekkel eltávozott, míg a karlista hős szelid szemével utána nézett.

Még ugyanazon éjjel Hernaniban, hol a kormánypárti sereg végre főhadiszállást tartotta, az előőrökről ugyanazon fiatal embert kísérték az öreg Garrido tábornok elé, ki őt előzőlt hat nappal az Azutamiento téren megszólitotta.

A tábornok az utolsó meghiúsult éjjeli támadás óta rosszkedvű, sőt beteg is volt, és arról beszélt, hogy föbe lövi magát, ha ez még sokáig így tart.

Araquil úgy fogadta, mint valami kutyát.

— Mit akarsz tőlem? tán te értesítetted a támadásról azokat a nyomorult karlistákat?

— Mit akarok, tábornok ur? hát önnel, de csakis önnel akarok négy szem közt beszélni.

Ezt a fü ü határozott és nyugodt hangon mondta, hogy Garrido a szobában lévő tiszteket eltávolította.

— Nos tehát beszélj, most egyedül vagyunk.

Araquil egy darabig nem felelt, mintha elnémult volna, egyszerre csak elkezdé:

— Ön azt mondotta, hogy Zucarraga élete egy vagyont megér?

Garrido nem felelt.

— Ezt a vagyont követelem most öntől, mert megérdemlem.

— Hogyan, megérdemelted? Ez nem értem.

— Már pedig ez nagyon egyszerű, — viszonáz Araquil, — Zucarraga nem fogja többé az ön katonái halomra lövetni.

— Meghalt?

— Igen; ha nem az éjjel, de holnapra okvetlenül.

Garrido a hír hallatára elsápadt.

Mindent akart tudni, mert az utóbbi kifejezést nem értette. Erre Araquil elmondta, hogy eleinte Zucarragát le akarta szúrni, de miután erre alkalma nem volt, az újján levő gyűrűből mérget csepegtetett a sebbe, midőn ezt bekötözte.

A tábornok szótlanul Araquilra szegezte szemét.

— És ezt te tetted? Te? egy sebesülttel?

Araquil felindulásában azzal válaszolt, hogy Pepa kedvéért akárki is megölt volna hasonló módon. Miután pedig a leány atyja homony fejében két ezer douro-t követel, a pénzt ott vette, a hol épen hozzá juthatott. Ezenkívül a tábornok maga is mondotta, hogy Zucarraga sok, nagyon sok jóra való embert a halálba kergetett, kik ezt csakugyan meg nem érdemltek.

— De csatában, — veté közbe Garrido, — csatában!

— Garrido ígért, Araquil pedig eljött, hogy követelését behajtsa.

— Jól van, — mondá most a tábornok.

Erre Pepa lakása után tudakozódnán, segédjét

előhívatta, kinek a leány címét fel kellett jegyeznie.

— Ezt az embert a Fonda del Sol-ban el kell szállásolni, holnap pedig rendelje hozzáam a tábori lelkészt. Esküvőre, igen, csakis esküvőre! Elmehe!

Araquil az éjszakát kissé hosszúnak találta. A kutyák egész éjjel nyitottak, közben pedig a karlista előőrök gyakran lövöldöztek. Spanyolországban azt tartják, hogy az éjjel nyitó kutyák mindenütt megérzik a haladóklo embert.

Reggel felaludt. Azt álmodta, hogy Pepa eljött, az öreg Chegaray pedig a két ezer douro után oly mohón kapott, hogy az arany fényét alig láthatta.

Mire felébredt, egy őrmester által vezényelt csapat jött érte. Mit akarnak? A tábornok hivatja. Araquil többi kérdéseire az őrmester nem igen válaszolt.

A nagy tér felé vezettek, hol a félig romba dőlő ódon szerű templom előtt megállottak, melyet annak idején a mórok építettek, most pedig a karlisták bombái tönkre tettek; egy egész ezred teljes diszben, nemkülönbön sok tiszt a tábornok megjelenését várta.

Nemsokára Garrido, utána pedig tétőtől talpig fekete fátályóval betakarva Pepa, atyja kíséretében megjelentek.

Araquil mindezt egyszerre meglátta és megértette. A kivonult katonaság, a tábornok teljes diszben, a szép leány, és a nyitott templom, melynek főoltára a sok gyertya fényében tündöklött...

És most Garrido elébe vezették.

Araquil Pepára vetette szeméit. Ugy rémlett előtte, mintha a leány, ki ugyanazon imádságok könyvet tartotta kezében, melyre megesküdött, hogy másé nem lesz, most remegne és fekete keztyüs kezei a könyvet alig bírnák.

— Hadd jöjjön a lelkész, — mondá a tábornok.

A lelkész, ki a templomajtó előtt valószínűleg erre várt, sietve haladt a lépcsőkön lefelé. Ez alatt a templom tornyaiban vígan megkondultak az ünnepnapot jelző harangok.

— Tiburios Chegaray, — kezdé a tábornok az öreg bérlőhöz fordulva, — ime itt áll előtéd Juan Araquil, ki most az általad kikötött 2000 douros hozománygyal bir, hogy lányodat nőül vehesse. Beleegyezel-e abba, hogy gyermeked Juan Araquil neje legyen?

— Beleegyezem, — felelé az öreg Chegaray durva hangon.

— Juan Araquil, — folytató Garrido, — akarod-e Chegaray Pepát nőül venni?

— Akarom!

E szó kiejtésére Araquil lelki izalmát egész nagyságában jelezte.

— Chegaray Pepa! — kérdé Garrido a fiatal nőtől, — akarod-e, hogy az itt előtéd álló Araquil férjed legyen?

Pepa két lépést előre menve, szép fekete szeméit Juanra emelte, és erős hangon nem-mel válaszolt.

A katonák mögött álló néptömeg a meglepetés jeleit mutatta, maguk a katonák sem értették a tagadó válasz okát.

— Nem! — ismétlé a leány emelkedett hangon. — Megesküdtem, hogy csak a tied leszek és eskümet megtartva más birni nem is fog. De gyáva ember neje nem akarok lenni!

Araquil e szavak hallatára elsápadt. E pillanatban az általános csendben messziről meghallatszott a lélekharang kondulása, ama siralmas, szakadozott hang, mely a haladóklokat siratja. A karlista táborban egy haladóklokat imádkoztak. A mérget megtette hatását.

És a hernani-i templom hangjai, melyek eddigelőly vígan szóltak, egyszerre elnémultak; egyszerre oda át is megszűnt a lélekharang kondulása, mindenki érezte, hogy nagy dolognak kellett történni.

— Zucarraga meghalt, — mondá Garrido.

— Araquil! — felelé Garrido, — katonát nem szoktak méreggel megölni!

Erre Araquil keresztet vetett magára, letérdelt a pap előtt és fenhangon mondá: — Isten bocsásson meg bűnös lelkemnek!

Hernani templomaiban most ép úgy megkonduktak a lelekharangok, mint az imént Bilbaoban a Santa Barbara domb alján.

Pepa megfordult; még egyszer látni akarta azt, ki érte most a halál küszöbén állott, de semmit sem láthatott, mert a katonák hosszú sora elzárta a menetet.

Néma csend uralkodott a nagy téren. Pepa tisztán kivehette az egymásután következő vezényszavakat, végre egy szó ütötte meg fülét: „tűz!” Most térdre borult. Remegő ajkai elkezdték a Miatyánk első szavait, de egy iszonyu dördülés imádságát félbe szakította.

Araquil, kinek mellét a golyók átjárták, arccal a földre esett. Midőn az őrmester hozzálépett, hogy fülébe a kegyelemlovást megtegye, a szivarka, melyet Araquil újjai közé szoritva tartott, még füstölgött. Zucarraga szivarkája volt. Füstje túlélte Zucarragát, a hőst, és Araquilt, a gyilkost.

Kossuth 1852-ben. Philadelphiában kiadott nagy alakú metszet után.

* A golyó madár ellen most már sok oldalról hangzik a panasz és nem egy gazda „jezsuitá”-nak tekinti az egykor „szent”-nek tartott madarat, mivel a tyukokat s nyulakat nagyon pusztítja s valóságos hasznót nem tesz, mivel a nagy mérges kigyóhoz nem nyúl s a többi kigyók, valamint a békák s gyilkok, melyeket elpusztít, tulajdonképen hasznos állatok.

* A piros színű napernyők használatát néhány tiroli községben eltöltötték, mivel a legelő barmokat igaztják s több szerencsétlenség előidézői voltak. Ez a rendelet különösen a turista nők ellen szól.

* A tulságos lojalitás. Poroszországban nemrég 4 havi várfogságra ítélték felségsejtés czímen egy katolikus papot csak azért, mert egy magánháznál kifogást tett az ellen, hogy két szent képe közé tették a protestáns Vilmos császár képét.

* Árulkodó számla. Harwich angol város levéltárában mintegy 500 évvel ezelőtti eredt jegyzetek közt, midőn III. Eduárd angol király és Philippe királynő itt időztek, a következő feljegyzés van: „3/4 shillinget fiztünk a királynő koronájának javításáért, melyet a király tűzbe dobott.”

* A leggyorsabb vasut most épül Weems és Boynton találmánya szerint, New-York és Chicago között, két sínré s villamos vezetékkel. E vonal az 1600 kilométernyi távolságra, a megálló helyeken töltött időt is beleszámítva, 8 óra alatt fog haladni, egyes helyeken 240 kilométert halad egy óra alatt. A vonat három acél kocsiból s egy 6—700 lóerejű elek-

A MAGYAR EMIGRÁCIÓ PÉNZJEGYEIBŐL. — AMERIKAI DOLLÁR 1852-BŐL.

EGYVELEG.

* A görögök konyhájából. A régi görögök csak oly hűségeket ettek, melyet vadászat után szereztek vagy az áldozatokból megmaradt; csak később kezdték a szarvasmarhát, juhok, kecskét és disznót kizárólag emberi eledelmek levágni s ekkor különös csemegének tekintették a vadak közt a nyulat, a szárnyasok között a tyukot s a rigót. Nagyon kedvelték a tengeri halakat is. Homér idejében a húst nyáron sütötték, sokkal később jött divatba az olajba főzés és sütés, de ezután csakhamar egész nagy szakács-irodalom fejlődött ki. A borokat szintén szerint három csoportba osztályozták: feketék (vagyis sötétebbek), fehérek és világos-sárgák. A félre tett borokat előbb megfőzték s azután agyag korsókba tették, melyek néha oly nagyok voltak, hogy egy ember is el lakhatott volna bennök. Ivás előtt rendszeren vizet töltöttek bele és pedig három rész vizet két rész borhoz, csak nagy ritkán engedték meg, hogy a bor és a víz egyenlő mennyiségű legyen, kinek poharában több volt a bor, mint a víz, azt általában részegnek tartották s megvetették.

* Világító sétatálcza a legújabb amerikai villamos játékszer. A tálcza fejében kis világító lámpa van, melyet egy gombot megnyomva lehet meggyújtani.

* Gözhajó-gépész oklevelet szerzett magának egy De Barr nevi leány Chicagóban, a meglehetősen szigorú vizsgát sikerrel tévén le.

* A francia katonai postagalambok intézménye jelentékeny összeg pénzt vesz igénybe. A párisi telepen tisztán élelmi szerekre 6000 frankot költenek, mivel e madarak 15,000 kilogrammnál több búrát s más magvakat esznek meg.

Kossuth 1849-ben. Párisban megjelent acélmetszet után.

tromotorból fog állani, villamos fékjei s külön vezető sínei lesznek, hogy a kiskiklás lehetetlenné ténessék. A vezetőket földfeletti lesz.

* Mahomed próféta leveléről, melyet Abdul-Medzsid szultán 1858-ban fél millió piasterért vett egy kopt zárdától, Karabacek tanár bebizonyította, hogy hamisítás, mivel a Bajner főhercegről nevezett kéziratokkal nem egyezik, s legalább két századdal Mahomed halála után készítette egy Korán-másoló s oly pecséttel látta el, mely a próféta korában még nem volt divatos.

* Theázó lovak. Angol gazdák állítják, hogy a lovak nehéz napi munka után leggyorsabban úgy nyerik vissza erejüket, ha gyenge teát kapnak inni cukorral s tejjel, a mely szokás állítólag már nagyon elterjedt.

* Isteni tisztelt telefonnal. Birmingham híres angol városban egy templomot telefon-hálózattal kötöttek össze a lakó házakkal a beteg vagy gyenge hívők kényelmére. A kegyes hallgatók állítólag igen jól hallják az egész isteni tiszteltet, még a résztvevők köhögéseit is.

* Kiserlet az alkotmányban. A régi persa királyok halála után, állítólag a törvények szerint, öt napig teljes anarkhia volt, hadd lássák az alattvalók gyakorlatilag, mily nagy előny van az erős királyi hatalomban.

* Cundiffe Lister, kit az angol királynő legutolsó születése napján tett lordá, a legzadagabb emberek közé tartozik Angliában. Nagyszerű selyem gyára páratlan a világon, s e mellett több mint 8 millió fét értékű két nagy uradalma van. Vagyonát maga szerzte két nagy találmányával, melyek egyike a gyapjú-fűvelést s a másik a selyemhulladékok feldolgozását mozdítja elő.

1848/49-KI EMLÉKEK.

A szabadságharc emléktárgyainak kiállításából.

A magyar küldöttség Bécsben 1848 márczius 14-ikén.

A párisi februári forradalom hírének hatása futó tűzként nyargalt Európán végig. Márczius 13-án Bécsben is kitört a forradalom. És diadal-maskodott, mert a jó lelkű császár kijelenté, hogy nem enged a népre lövetni. A forradalom elsöpörte a gyűlölt Metternich kormányát.

Márczius 15-én hozta föl Bécsbe a Pozsonyban ülésző törvényhozás küldöttsége az országgyűlési rendek föliratát. A küldöttség rendkívül fényes volt. Részt vett benne az országgyűlés mind a két házának csaknem valamennyi kitűnősége s maga István nádor is hozzá csatlakozott, hogy a küldöttséget a király elé vezesse.

1848/49-ki magyar tábornokok levelei.

Gr. Vécsey Károly tábornoknak Arad ostroma alatt Klapka György ideiglenes hadügyminiszterhez intézett alábbi magán levele, mely a szabadságharczi emlékkiállításnak szintén egyik érdekese tárgya, élénk színen tünteti fel a magyarországi vezéreknél Bem tábornokhoz való viszonyát.

Kedves barátom! Fontos és nagy befolyásra jogosító kinevezésed alkalmával fogadd legőszintébb szerencsekívánataimat. Mindannyiunkat nagyon kedvesen lepett meg a hír, miszerint a hadsereg kormányása oly férfiu kezeibe jutott, kinek kitűnő működési általános elismerésben részesültek. Engedd meg kedves barátom, hogy a hadügyminiszteriumnál sürgetett vizsgálati küldöttség ügyét magán uton felemlítsem, mert különben holmi rágalmazó vádak ellenében az igazságnak háttérbe kell szorulnia. Bem altábornagy mindenféle intrikák által a sereget

megfigyelési vonalat. Teljesen szükségtelennek tartom, hogy egyes zászlóaljaim Temesvár alatt Bem serege közé elhelyezve, az ő közvetlen parancsai alatt álljanak. Magamat továbbra is zűszívességbe és hajlamidba ajánlván, maradok mint mindig őszinte barátod

Orozfalva 1849 május 7-én. Gr. Vécsey tábornok.

A levél elejétől kezdve végig Vécsey tábornok sajátkezű írása és német nyelven van szerkesztve.

Érdekese Görgei fővezérnek 1849 ápril 2-áról német nyelven irt és Gáspár ezredeshez, mint a Hort alatt táborozó sereg parancsnokához intézett parancsa is, mely egész terjedelmében Görgei sajátkezű írása. Im itt közöljük: A hadsereg főparancsnokságától. Gáspár ezredes urnak, a horti tábor parancsnokának. A mint jelentéséből kivettem, az ön vitéz és ügyes

A POZSONYI ORSZÁGGYŰLÉSI FIATALSÁG BEVONULÁSA BÉCSBE A PRATERSTRASSÉN, 1848 MÁRCZIUS 14-IKÉ ÉJSZAKÁJÁN.

De már egy nappal előbb Bécsbe hajózott az országgyűlési ifjúság testületileg s az országgyűlés tagjai közül is sokan, köztük Batthyány és Kossuth.

A bécsi nép rajongó lelkesedéssel fogadta őket, mint egy jobb jövőnek előhírnökeit, óriási tömegek kísérték útjukban s Kossuth nevetől harsogtak a császárváros utcáin szerteszét. Este pedig a polgárság s az egyetemi ifjúság nagy-szerű fáklás zenével tisztelte meg. S oly nagy volt a bizodalom, hogy a nemzet kívánságai a trón előtt meghallgatásra fognak találni, hogy midőn a fáklás menet Kossuth lakása előtt megjelent, ez nem kételkedett az erkélyen mellette jobb felől álló gróf Batthyány Lajost, mint első magyar miniszterelnököt mutatni be az örömszajban kitört tisztelő közönségnek.

Jelen képünk a fáklásmenet vonulását mutatja szintén egykorú kép után.

tőlem elidegeníti, úgy, hogy nemsokára, mint hadtestparancsnok, legfeljebb néhány száz nemzetőr élén fogok állni, a midőn aztán Arad ostromzárólisa körül nagy nehezen elért sikereim kárba vesznek. Ármánykodása leginkább akkor tűnt ki, midőn daczára annak, hogy a mult hó 23-án futár útján hozzá küldött levelemben arról biztosítottam, hogy a legelső felhívásra segítségére indulok, tábori lapja hivatalos rovatában mindenféle vádakkal illetett; továbbá hogy Villám azeledest, a kit nem ismert, hozzá szökeése után néhány órával, az Isten tudja miféle teljhatalom alapján, ezredessé kinevezte, még pedig nem a csatatéren, hanem ármány-kabinetjében. Ezek folytán nagyon természetesen találok, hogy a csapatok nagyobb része bármily ürügy alatt szívesen Bemhez csatlakozzék, mert ő az előléptetéseket tömegesen eszközözi, jelesen olyanoknál, kik mint Petőfi, a ki udvari költője, tisztii állásuktól való elmozdításukat várhatták volna.

Arra kérék tehát kedves barátom, hogy hadtestem csapatai mindenekelőtt közvetlen parancsaim alá visszahelyeztessenek, s ha Bemnek magának kevés katonája lenne, adjon nekem a mostaninál nagyobb

vezénylete alatt álló csapatok az ellenséget szerencsésen visszaverték, a miért önnek a haza nevében ezennel köszönetet mondok. Egyuttal meg kell jegyezmem, hogy a hadsereg intézkedéseivel Hatvan-nak már a mai napon való erős megszállása nem állhat összefüggésben. Azon esetre, ha az ellenség Hatvant elhagyná, a Hort alatt táborozó sereg nagyobb biztonságára Hatvant egy huszárosztalék által meg kell szállatni, mely előre, jobbra és balra való szorgalmas őrjáratozás által magát valami meglepetés ellen megóvja és melyekkel a horti tábor az őrjáratokkal folytonos összeköttetésben maradand. A 7-ik hadtest a mai napi hadsereg-dispozitio szerint még holnap, vagyis ápril 30-án is mostani állodásában megmarad, de a Czillich dandár által elhagyott Csány helységét még hajnal előtt 2 század gyalogsággal, — melyekhez a küldöncz szolgálata teljesítése végett 1 huszár altiszt és négy közember adandó, — meg fogja szállni. Ezen különítményt a Pöltenberg hadosztály tartaléka adja. Nézetem szerint ezen különítmény egy fiatal zászlóaljat képezzen, hogy ily formán a mai több szolgálatot látott öregebb zászlóaljak minőségét elérje. Mihelyt az

ellenségeskedések a mai napon megszűnnek, jelentésük az ütközet eredményéről elvárom. Görgei.

Külvilől rajzonnal írva:
«Gáspár ezredes urnak távollétében felbontottam, a két század gyalogságot, a lovas altiszteket és négy huszárt már elindítottam. Pöhlberg. m. k.»

KOSSUTH ÉS AZ ANGOL «PUNCH»

A kiegyezés utáni időkben vagy két évet Skócia gyönyörű fővárosában, Edinburghban tölték, tanulmányozás céljából. Idő kellett hozzá, míg a különböző irányú és műveltségű társadalmi körök gőcz-pontjaival megismerkedtem s azok közt elhelyezkedtem. Ezeknek egyik legérdekesebbike vala az a társaság, mely Lichtenstein György úrnál szokott hetenként egyszer összegyülekezni, esteli theára. Mind csupa idegen nemzetiségű, s művész vagy forradalmár. Maga a házi úr is Kossuth kisérétéhez tartozott, s ő vele menekült külföldre; azóta állandóan Edinburgban lakik s kitűnő zongoraművész. Nekünk, Edinburgban tanuló vagy megforduló magyaroknak pedig lakása egy darab hazai föld gyanánt szolgált. Egy pár magyar lapja járt s vele édes anyanyelvünkön kibeszélhettük magunkat. Hogy a nyelv mennyire a legbensőbb lelke a nemzeteknek s hogy a közös anyanyelv mily közel hozza egymáshoz a különben ismeretleneket is, soha se tudja meg világosan az ember, mint mikor idegen nyelvűek közt él. Különböző nyelvűek közt a legbensőbb viszonyok, mint a barátság és szerelem, sohasem válhatnak egészen teljessé; mindig érzik azt a láthatatlan, elválasztó valamit, melyet az anyanyelv különböző volta helyez közéjük. S ezért kedves volt előttünk Lichtenstein háza már csak a magyar szó kedvéért is. De érdekesek voltak vendégei is: mindegyik egy-egy jellemzetes típus saját fajaiból, s előttem valamennyinél kedveltebb a heves férfi, szenvedélyes, de gyermekileg jó szívű olasz: dr. Lemmie. Tőle kaptam ajándékba az első amerikai Kossuth-bankót, melyet láttam; s ha jó emlékszem, ő figyelmeztetett a «Punch» azon évi folyamára, mely alatt Kossuth Angliában járt, hogy abban egy pár szép, Kossuthra vonatkozó kép és cikk van. Antiquariusomnál megrendeltem az 1851-iki «Punch»-ot s a Londouból kerített is egy teljesen ép példányt. Ha jól emlékszem, egy arany fontot (guinea = 21 shilling) fizettem érte; most nem adnám öt anyyért.

E pompás humorisztikus lap, melynek az egész európai sajtóban nincs párja, mert a politikai és társadalmi életet akkora szabadsággal s mégis annyi művészettel és discretióval dolgozta fel, hogy az elsőkben a continentalis hasonlók lapok nem követhetik, mert nem szabad, másodikban pedig, mert nem igen tudják: határozottan s egész lelkesedéssel Kossuth és a magyar ügy mellett foglalt állást. Három fő képe Kossuthot ábrázolja, szereplésének egymás után következő három pontján; s ezen idő körüli számaiban négy vers szól Kossuthhoz vagy Kossuthról; továbbá három prózában írott cikkek, melyeknek egyike pathetikusan komoly; s egy csomó apró, éles, a magyar ügy eltiprói iránt kíméletlen gyűlöletet lehelő megjegyzés.

A három kép elseje, melyeket e lap hasábjain megkicsinyítet reprodukczióban szemlélhet az az olvasó, a Kossuthal Marsellenél történt eseményért vesz bosszút a francia kormányon s annak elnökén Napoleonon, a későbbi császáron. Bár a történet eléggé ismerős, ismételjük. Az amerikai szenátus, 1851 nyarán, a Kis-Ázsiába belebezett Kossuthot és társait egyhangulag meghívta, hogy legyenek Amerika vendégei s ha tetszik, polgárai, s értük egy hajót is küldött. Kossuth és társai örömmel ragadták meg a

szabadság alkalmát s 1851 szeptemberében egy amerikai hajón útra keltek. Azonban Kossuth elhatározta, hogy Amerikába érkezésük előtt még Angliát keresi fel, s hajójuk az olasz partokat érintvén, Marsellenél horgonyt vetett. Itt Kossuth a prefet által engedelmet kért a kormánytól és a köztársaság elnökétől, hogy Franciaországon keresztül Angliába mehessen honfitársainak meglátogatására. Azonban a francia kormány, s annak elnöke, Napoleon Lajos, ki már akkor az államesínyt forgatta fejében, s félt Kossuth nevének egyéniségének varázsától, az engedélyt a francia földön való kiszállítására határozottan megtagadta, sőt az amerikai hajóval is megtiltotta minden közlekedést. Ez a kép tárgya. Az érkező Kossuthot maga Napoleon Lajos fogadja, köz-esendő ruhában s fegyverét elébe tartva kiáltja: «You can't pass here!» («Erre nem mehet ön!») s hogy a guny annál élesebb legyen, a falról nagy betűkkel kiált ránk a francia köztársaságnak akkor már hazug jelszava: *Liberté, Egalité, Fraternité.*

S így Kossuth, hajójával, folytatta útját Anglia felé s szeptember 21. vagy 22-én a *southamptoni* kikötőben angol földre lépett. Itt kezdődött ünnepeltetése s oly impozáns és kitűnő módon, mely bizonyára megiepte a menekülteket, meg magát az angol nemzetet, s melynek olvasása most is, annyi év után, a hála és megindulás meleg érzetét költi fel szívünkben. Ezen angol földre érkezést ünnepli a második kép. Az érkező szabadságharc-vezért Anglia géniusza, a britt oroszlán, mely hizelegve dörszölődik hozzá s Mr. Punch fogadják, kinek kuttyája örömeiben tótágtást áll. Aláírva: «Welcome to Kossuth.» «Isten hozott, Kossuth!» Southampdonból Kossuth, pár napi időzés után, Londonba megy s ünnepeltetése a főváros hódolata által ott tetőződik. Egy angol gárdatiszt, otléte alatt, lakását egészen rendelkezésére bocsátja, s London városa, a városházi nagy teremben, az ismeretes *Guildhallban*, a hol híres vendégeit fogadni szokta (csak nem rég a német császárt), fogadta őtet is ünnepélyesen. Kossuth természetesen mindenütt szónokol s a közönség elragadtatása leírhatatlan. Maga a «Punch» is egy pilantra hangját a legmélyebb pathetikumig bocsátja le (különb is a valódi humor alapján mindig komoly) s «Kossuth» felirással egy szép cikket közöl, melynek olvasása ma sem érdektelen. Ime a fordítása, némi kihagyásokkal.

«Kossuth diadalmenetben vonult be London városába. Az osztrák követ, bölcsen előre megérezve a fogadtatást, mely a nagy magyarra várakozik, — kinek a despotizmus törvényei szerint már több hónap óta a sirban kellene fekiünie, erre az időre sarkon fordult és elpusztult a láthatárról. Ennek a Kossuthnak táplálékául kellett volna szolgálnia a kétféjű sas ilyen eledelben telhetetlen gyomrának, de a lázadó öszszetörte a számára készített sorsot; áttört minden akadályon, és megjelent itt közöttünk, megdöbentő változás hoz! Midőn a lázadónak sirjában kellene rothadnia — s ime ő itt van, azaz szavakat lehelve, élő, prédikáló apostola az ember szabadságának, a londoni Guildhallban! A legitimitásnak nagy oka van öntestébe harapnia s átkoznia a szultánt.

«Kossuth útja, az Eaton-squareen levő otthonától, — melyet itt tartózkodása idejére egészen azzá tett számára az a becsületes szívű angol, kinek küszöbét örökre tisztelteméltóvá teszi ezen ő ideiglenes lakója, — Kossuth útja a Guildhall csarnokáig egy diadalmenet volt, minden lépéssel hatalmasabbá, fenségesebbé válva. Semmi csinált látványosság ott nem volt; maga az ember volt a bámulat tárgya, a nemes látvány. A férfi, kinek hatalmas lelke az egész Ausztriát féken tartja; a férfi, kinek szava mintegy feltámadási kürté hatott be nemzetének szívébe; a férfi, nemzetében, melynek élő

hitvallását önmagában megtestesítve képviseli, otthon megalázva: ime megjelenik az angolok szeméi előtt, mint egy fényes tünemény, s ezeket a tisztelet, a szeretet és a rokonszenv érzetével csüngenek rajta. Az nem csak Kossuth Lajos volt, a kire Londonnak ezek függeszték szeméiket, s a kit megtapsoltak: — Magyarországot volt az, a letipott, a vérző, de azért mégis reménylő, elszánt s halált megvető Magyarországot.

«Kossuthot lakásától a Guildhallig az angolok szívei kísérték; azoké az angoloké, a kik összességükben alkotják a «népet». Igaz, hogy kíséretében nem volt egyetlen angol Peer; s a legmagasabb rendjelek nem tündököltek ott. S ez furcsa egy kissé. Az arisztokráciának a parlamentben ülő tagjai, sőt a többiek is, ha korteskedni kell, mennyt beszélnek a közsabadságról. S ime, most ennek a közsabadságnak egy világra szóló harcosa, a ki nagy és dicsőséges még ideiglenes legyőzetésében is, megmenekül a despotizmus verengző körmei közül; egy igazi lángeszű és nemes jellemű ember, Istennek igazi embere, egy «hitetlen» uralkodó kegyelméből kimenekül a «keresztény» császárok hóhéraitak kezéből: s az egyetlen, külön *Lord Dudley Stuartot* kivéve, nincs ott egyetlen Earl, egyetlen Lord, hogy a száműzöttet «Isten hozott»-al fogadja. De távollétük csak az ő szegényük; az ügy, melyet Kossuth képvisel, mely mély és messze kiterjedett, mint maga az emberiség, megélhet nélkülök; bár kevés bölcsesség nyilatkozik abban, hogy napjainkban ők maguk is segítenek hirdetni ezen társadalmi prédikációt.

«Kossuth azért diadalmasan haladt útján a Guildhallig, s ott, egy rövid óra alatt fényes csatát nyert Ausztria és Oroszország fölött. Ott, abban a békés teremben, ez a magyar fölkelő-vezér oly halálos sebeket szórt a despotizmusra, a minőket csak valaha szórtak tüzeirenek ágyúi. Vannak szavak, a melyek fölréne a tettel; ellenállhatatlanok, mint az ágyú golyói, csak-hogy egyszersmind halhatatlanok, elenyészhetnek. Ilyenek az Istenlőt ihletett emberek szavai; az olyan embereké, mint Kossuth, a kinek beszéde úgy hat ránk, mint egy fenséges tanítás az emberiségről; s a kinek látása, teteteinek és szenvedéseinek dicsőséges fénykörén keresztül nézve őt, magát a szemlélőt is arra az időre megmészesíti.»

De a derék «Punch» nemcsak Kossuthról és a magyar ügyről emlékezik meg, hanem eszébe jut az is, a kinek köszönheti Anglia, hogy Kossuthot saját földjén ünneplhet, hogy szavát hallhatja. Nem Amerika az, hanem a derék, a becsületes török szultán, Abdul-Medjid. Egy másik cikkben, melynek hangja már a humor pompás játékát mutatja, azt kérdi: «Mit adjunk a szultánnak?»

«Városok, községek és falvak népeisége seregével együvé, hogy hódoló tiszteletüket fejezzék ki Kossuth előtt. S ez szép és jól van így; de hogyan fejezzük ki elismerésünket a szultán iránt, a ki saját felelősségére menhelyet és oltalmat adott az üldözött hazafinak, semmit sem törődve a vére éhes kétféjű sas csőrével és karmaival? Hogyan hálálja ezt meg a közönség a lovagias Abdul-Medjidnek, a «hitetlenek» szultánjának.

«Punchnak van egy terve s ezt előadja: Küldjön minden város, minden község azonnal valamit, a személyhez és alkalomhoz illő elismerő ajándékot a szultánnak. Mit küldhetne például London? Nos, bár valószínű, hogy ő magassága soha se fogja használni, mindamellett London küldjön neki egy diszpolgári oklevelet, egy nagy arany tokban. Nem igen hisszük, hogy Abdul Medjidet valami forradalom elkeresse trónjáról s ő felsége kénytelen legyen mint *Abdul-Smith* Angliában megtelepedni s török rebarbarát árulni a *Cheapsideon*; s így az arany toknak, melynek tartalma neki jogot adna az azonnali bolt-nyitásra, nem sokgyakorlati haszna lesz reá nézve: mindamellett csak küldjük az arany tokot, gyönyörűen metszve és festve, benne a londoni polgárjoggal.

«Birmingham készítsen egy kardot a szultán számára, melynek vasán két oldalon, bemetszett Korán-mondatok tanítsanak emberi könyörületre az elesett iránt, vendégszeretetre a hajléktalan iránt. Markolatja pedig legyen sötét-barna rézből, szolid rézből, az angol szegények penny-darabjaiból kovácsolva.

«Manchester függöny-szöveteket szőjjen, függönyöket a török Diván számára, a melyeken el legyen mondva az ő jóságos cselekedeteinek története.

«Sheffield borotvákat küldjön neki, britt tölgyfa nyellel, gyönyörűen kidolgozva, hogy azokkal a borotválással nemes fejét.

«Az egyesült királyság minden városában azonnal szavazzanak meg valamely tiszteleti ajándékot a szultán számára, bárminő csekély legyen is az. Egy ágyú-batteria nem lesz tulságos nagy ajándék (s meglehet, szüksége is lesz rá) s egy zseb-pisztoly nem tulságos kicsiny.

«S mikor minden város és község elküldötte az ő külön ajándékát: akkor történjenek peng-gyűjtések e haza földének egész kiterjedésében, a melyekhez járuljon hozzá gazdag és szegény, hogy az egész összeg fényes legyen. S ezen az összegben építessünk egy hatalmas hadihajót, teljes felszereléssel, ágyúkkal, élelemmel. S erre az alkalomra rakjuk meg ezt britt matrózokkal. S mikor ez a hajó, a melynek neve «Kossuth» bevitörül a Boszporusba, a török ágyúk hadd feleljenek az ő üdvözlő lövéseire, s a hajó legyen Anglia népének köszönő ajándéka a lovagias Abdul-Medjid, a törökök szultána számára, a ki Kossuthot megmentette.»

Lette-e valami eredménye a felszólításnak, nem tudjuk. A «Kossuth»-hajó *aligha* készült el; de azért ki tudja, hátha egyik vagy másik város megemlékezett a derék szultánról is!

Kossuth november 11-én indult el Amerikába, a hol már türelmedenül várták. Amerikai fogadtatásáról s ottani körútjáról érdekes képet ad Pulszky Ferenc, ki őt ezen útjában kísérte, nemcsak s nem annyira az «Életem és korom» című emlékiratban, hanem még inkább ezen utójrók angolul írt «Wite Red, Black» című munkájában, melyet, a kik olvasták, nagyon dicsérnek.

A harmadik kép, mely kompoziciójában a legszebb a három között, a két nagy nemzet által egyaránt védett és ünneplott Kossuthot ábrázolja. Zászlóikat emelik Kossuth feje fölé, védve azt az ott vijjogó osztrák és orosz sasoktól. Aláírva: *Fast friends.* (Jó barátok). És ezzel Kossuth Amerikáé lesz néhány hónapra. De a nagy tüntetésnek vannak utóhangjai s «Punch» résen áll választottja védelmében. Ime ebből is egy kis mutatóvány, melyet érdekessé tesz ránk nézve az a két név, mely benne előfordul:

A gyémántos dolmányu ember.

«Esterházy herceg, mióta köztünk él, nagyon fényes hírnévre tett szert az ő dolmánya által, mely tele van gyémántokkal. A legesillagosabb ég a fagyos téli éjszakában, nincs olyan ragyogó, mint a gyémántos Esterházy. A mi rajta csillog, elég volna tíz Kristály-palota bevilágítására; s így igen természetes, hogy nagy volt az ő hitelle közöttünk. Azonban a napokban csak eszébe jut, hogy pennát vegyen a kezébe, s elmondja nekünk, hogy Kossuth teljesen méltatlan a mi rokonszenvünkre; s hogy «az az ember» egy hajszállal sem jobb, mint épen a milyen; hogy «alacsony származású», s így természetesen nem várt rá gyémántos dolmány. Egy füst alatt a herceg dicsőíti a Habsburg-házat; természetesen mi buzgón elhiszük mindazt, a mit a herceg mond.

«Erre meg egy *Batthyány* Brightonból kelteve ír egy levelet, melyben köszönetet mond a hercegnek az ő nagyon szép leveléért. A *Batthyány* név nemes név; s egynek emléke be van véve Magyarországot szívébe elmúlhatatlan. De az a *Batthyány* vajon Brightonból ír-e levelet? A magyar hazafiúság koszorújéért *aligha* Newmarket vagy Epsom térein versenyeznek.»

S ez utolsó idézettel mi is búcsút veszünk a

* Az akkori londoni világiállás épülete.

England. Kossuth. America.
«Fast Friends.»
Anglia. Kossuth. Amerika.
Jó barátok.
AZ 1851-KI LONDONI «PUNCH»-BÓL.

derék «Punch»-tól, a ki a mi legsötétebb napjainkban férfiasan a jog és igazság mellé állott, védelmezte ügyünket, s ügyünknek akkor egyetlen lehetőséget képviselőjét.

BARÁTH FERENCZ.

MAGYAR ÉRZÜLET FIUMÉBAN.

Fiume és Horvátország között épen a határon áll egy pár ház, a mely faluszámba megy, Fiuméhez tartozik s a neve *Grohoco*. Ismeretes név a hirdapolvasók előtt e név azon időből, a midőn 1885-ben egy földesuszamlás tönkretette a falut. Csak egy pár ház maradt a faluból, de azért megmaradt falunak. Lakosai legnagyobb részt régi elszegényedett nemesek; nemes-ségük I. Lipót idejéből származik; foglalkozásra nézve iparosok és földművelők. Pokrócz-és daróc-kallózással és mosással foglalkoznak és szőlőt termelnek. Rendíthetetlen magyar érzelműkről ismeretesek s ez az oka, hogy egy fiumei polgárok által alakult kis társaság, a mely szintén magyar érzelmére büszke, minden vasárnap és ünnepnap ellátogat Grohovóra, hogy az ottani jó bor mellett éltsék Magyarországot.

Ez a kis társaság megpendítette azt az eszmét, hogy jó lenne Grohovón, abban a tántoríthatlan kis magyar fészekben, Szent István király napján egy magyaros zamatu ünnepet rendezni. Az ige testé lőn.

A kis társaság kiegészítette magát Fiume ősmert magyarérmű polgáiraival egy hatalmas tömeggé; a felmerülő költségek fedezésére egymás között gyűjtést rendeztek. *Montanár* Dénes, fiumei polgár kijelentette, hogy ez alkalomból egy hatalmas magyar nemzeti lobbogót ajándékoz Grohovó községnek, tehát meg volt az alap és az anyag az ünnepély rendezhességére. Augusztus hó 20-ikán reggel 8 órakor magyar nemzeti és fiumei lobbogókkal tarkított tömeg, élén a fiumei polgári zenekarral járta be Fiume, utcait. Megállapodott Montanári Dénes lakása előtt, átvette az ünnepi lobbogót s víg zene hangjai mellett kísélt a mintegy másfél óra távolságra fekvő Grohovóra. Grohovót ünnepi díszben találták. Magyar nemzeti és fiumei színű zászlók és zászlócskák lepték el a községet. A házak bejáratánál József főherceg arcképe volt látható. A fiumei csapat a Rákóczy-induló hangjai mellett vonult be Grohovóra, a melynek lakosai viharos eljen-kiáltásokkal és mozsár-lövésekkel fogadták a fiúmeiket.

Dél előtt 10 órakor állították fel ünnepélyesen a lobbogó oszlopát, a melyre viharos eljen-kiáltások, mozsárlövések és a Kölcsey himnusza zenéje mellett húzták fel a lobbogót. Megható jele-

net volt ez: sirtak örömkömben a grohovóiak és fiúmeiek; majd egymást ölelgették és csókolgatták. A midőn fent lobbogott a magyar nemzeti zászló, előállott *Mattensich* Mihály, fiumei községi iskolai tanító s elmondta Grohovó történetét. Megemlítette, hogy grohovói lakosok (majd mind Marsanich nevű) nemessége I. Lipót királytól származik, mert egy Marsanich a törökök elleni háborúban magát kitüntetően, nemességet kapott; hogy Grohovó mindig hűségesen ragaszkodott Fiuméhez s törhetetlen ragaszkodással viseltetett Magyarországot iránt; hogy magyar érzelmük miatt sok kellemetlenségnek voltak kitéve a szomszédos horvát falvak részéről; hogy a midőn Fiumét elrabolták az anyaországtól, a grohovóiakat nem voltak képesek megtörni se fenyegetésekkel, se bottal, se hízéggel, se börtönnel, ők mindig a magyar állameszme pártolói maradtak. Beszédét azzal végezte be, hogy köszönetet mondott azoknak, a kik azon buzgólkodtak, hogy Grohovónak szerény házikói között büszkén loboghat a szabadság jelképe, a magyar nemzeti lobbogó.

Utána *Dobrovich József* köszöntötte fel a grohovóiakat, mondván:

Barátaim! Ezen nemzeti ünnep napján, a midőn minden magyar szíve testvériesen együtt érez, mi a fiumei hazafiak nevében jöttünk ide, hogy Grohovo lelkes lakóinak átadjuk ezen három-színű magyar nemzeti lobbogót, a mely már régóta testvériesen egyesít bennünket közös sorsunkban. Ezen nem-

zeti színek, a melyeket mi büszkeséggel látunk itt minden házon lógogni, s a melyek a legkedvesebb és legerősebb képesítést képezik közöttünk és az anyaország között, legbiztosabb zálogai annak, hogy a fumei hazafiak érzelmei mindig hatalmas visszhangra fognak találni a fumei terület ezen végvidékén és hogy a mint a múltban, úgy a jövőben is egyértelmű Fiume és Grohová, hogy csak egyet gondoljon, egyet óhajtsa s ezt az egyet kiáltja: Éljen Magyarország.

Egyetértés éljen volt a válasz a felkőszöntőre. 11 óra tájban az eső a hajlékokba kényszerítette az embereket, de annál szebb idő kedvezett délután. Már egy óra körül lehetett látni, mint vonul a népség Fiuméből Grohovára. A köznépsé néme, nemzeti kokárdával ékítve mellett, indult útjára.

A falu közepén a szabad ég alatt tánczolt a fiatalok, míg az idősek az évés-ivás mellett való jókedvben találták örömüket.

Délután 4 óra körül érkezett meg dr. Gelletich Miklós, Fiume város tanácsának I. alelnöke, a kit a rendező-bizottság ünnepélyesen fogadott. 5 óra körül moszárlovások és a Rákóczy-induló hangjai jeleztek, hogy *Ciotta* János polgármester érkezik. Őt a rendező-bizottságon kívül a falu öregei és *Segnan* Ferenc Drenova alközségi bíró fogadták. Egy 12 éves kis leány, (Grohová Elvira) egy szép, nemzeti színű szallaggal díszített virágokból nyújtott át neki a következő szavak kíséretében:

«Fogadjátok méltóságos uram ezen csekély ajándékot, a melyet Grohová lakosai ajánlanak fel Önnek hálájuk jeléül, az irántok tanúsított szíveségért; legyen biztos abban, hogy honfiumi érzelmet mindig egyezően fog fumei testvéreinkével. Éljen a köznépsé atyja! Éljenek a fumeiek!»

Eladósodni természetesen milliómos jövedelm mellett is lehet, a mint azt mi is láttuk az Eszterházy-család példájából. De ez az eladósodást aligha okozhatta a kártyajáték. A főbaja volt a walesi herczeknek a tömördek «representationalis költség». Anyja, az angol királynő, ki most már óriási vagyont gyűjtött össze takarékossággal, a királyi méltóság képviselése érdekében évek óta alig tesz valamit, minden alkalommal a walesi herczeknek kell szerepelnie. S ez mindig nagy kiadásokkal jár, különösen Angliában, hol a walesi herczeknek még a vasutat is meg kell fizetni, nem úgy, mint másutt a fejedelmi család tagjainak. Mint a királyság képviselőjének, fizetnie kell egy rakás udvari hivatalnokot, kik nem tesznek semmit, fenn kell tartani három kastélyt s egy vadászlakot.

Az angol királyi család különben aránylag kevesebbe kerül az országnak, mint más kisebb államok királyi tagjai. A királynő, a walesi herczeg s a többi családtagok évenként 598,470 font sterlinget kapnak s ehez számítva még a cornwalli uradalom jövedelmét s a királynő használatára bocsátott lancasteri hercegi uradalomát mintegy 50,000 font sterlinggel, az összes kiadás 714,480 font sterling, azaz 7¼ millió forint aranyban. Ezzel szemben a mi civilisztánk tudvalóvólag 9 millió frt s a porosz királyé (ki mint német császár semmit sem kap) 17 millió márka. Angliában a királyi család számára minden egyes lélektől alig 2 krajczár jut, Poroszországban ellenben 36 krajczár, habár ez az ország sokkal szegényebb Angliánál.

A walesi herczeg eladósodása tehát nem oly komoly baj, mint a lapok híresztelik. Sokkal veszélyesebb az erkölcsi veszteség, mely a bakarat-pörből eredt, mivel ez a pör nyilvánosságra hozta, hogy a walesi herczeg magánházaik magával viszi a játékgépeket s így már hivatászerű játékos, kit a törvény szigora szerint mindenütt üldözni kellene. Ez az erkölcsi veszteség a világ egyik leghatalmasabb, legműveltebb országának leendő uralkodójával szemben már baj, komoly baj.

A WALESI HERCZEG ANYAGI HELYZETE

A nagy feltűnést keltett bakarat-pör óta gyakran közölnek a lapokban egyes adatokat a walesi herczeg roppant adósságairól. Ez az állítás azonban túlzott, mert a herczeknek igen tisztességes évi jövedelme van, úgy, hogy abból egy kis pazarlás is bőven kikerül. A herczeg ugyanis az ország pénztárából kap évenként 40,000 font sterlinget, neje 10,000 fontot, hat gyermeke fejenként 6000 fontot s ezenkívül a Cornwall hercegi uradalom évi jövedelme mintegy 66,000 fontot tesz s így az összes jövedelem évenként legalább másfél millió forint. A gyermekek mind felül vannak a 20 éven, kettő tisztí fizetést is hűz s egyik nős, így a 6—6000 fontból is jelentékeny összeg marad a walesi herczeknek. Meg kell még ehhez jegyeznünk, hogy az angol parlament több ízben nagyobb összegeket szavazott meg a herczeg számára, s hogy a cornwalli uradalom jövedelméből, mely a walesi herczeg használatára volt szánuva születésétől kezdve, kiskorúsága alatt megvették számára a sandringhami birtokot. 1850-ben Adelaide királyné halála után megkapta a parlamenttől állandó használatra a Marlborough-House-t, melynek fentartására az állam mintegy félmilliót költött. 17 éves korában a herczeg a 10-ik huszárezred ezredese lett 1350 font sterling fizetéssel, 21 éves korában tábornok s 35 éves korában tábornok, a megfelelő nagy fizetések huzta. Midőn 1862-ben megnősült, az angol nemzet viselte az ünnepi költségeket, melyek 13,455 font sterlingre rúgtak s 1875-ben indiai útjára 142,000 font sterlinget, tehát másfél milliót többet szavaztak meg s végül a múlt évben leányának esküvője alkalmából is szavaztak meg, bár ekkor már heves vita után, nagyobb összeget.

Eladósodni természetesen milliómos jövedelm mellett is lehet, a mint azt mi is láttuk az Eszterházy-család példájából. De ez az eladósodást aligha okozhatta a kártyajáték. A főbaja volt a walesi herczeknek a tömördek «representationalis költség». Anyja, az angol királynő, ki most már óriási vagyont gyűjtött össze takarékossággal, a királyi méltóság képviselése érdekében évek óta alig tesz valamit, minden alkalommal a walesi herczeknek kell szerepelnie. S ez mindig nagy kiadásokkal jár, különösen Angliában, hol a walesi herczeknek még a vasutat is meg kell fizetni, nem úgy, mint másutt a fejedelmi család tagjainak. Mint a királyság képviselőjének, fizetnie kell egy rakás udvari hivatalnokot, kik nem tesznek semmit, fenn kell tartani három kastélyt s egy vadászlakot.

Az angol királyi család különben aránylag kevesebbe kerül az országnak, mint más kisebb államok királyi tagjai. A királynő, a walesi herczeg s a többi családtagok évenként 598,470 font sterlinget kapnak s ehez számítva még a cornwalli uradalom jövedelmét s a királynő használatára bocsátott lancasteri hercegi uradalomát mintegy 50,000 font sterlinggel, az összes kiadás 714,480 font sterling, azaz 7¼ millió forint aranyban. Ezzel szemben a mi civilisztánk tudvalóvólag 9 millió frt s a porosz királyé (ki mint német császár semmit sem kap) 17 millió márka. Angliában a királyi család számára minden egyes lélektől alig 2 krajczár jut, Poroszországban ellenben 36 krajczár, habár ez az ország sokkal szegényebb Angliánál.

A walesi herczeg eladósodása tehát nem oly komoly baj, mint a lapok híresztelik. Sokkal veszélyesebb az erkölcsi veszteség, mely a bakarat-pörből eredt, mivel ez a pör nyilvánosságra hozta, hogy a walesi herczeg magánházaik magával viszi a játékgépeket s így már hivatászerű játékos, kit a törvény szigora szerint mindenütt üldözni kellene. Ez az erkölcsi veszteség a világ egyik leghatalmasabb, legműveltebb országának leendő uralkodójával szemben már baj, komoly baj.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Emke-utikalauz Magyarország erdélyi részében, összeállítva a fiókvalasztmányok, számos erdélyi író, valamint az egyesület irodalmi szakosztálya s az illetékes hatóságok és intézmények közreműködésével; erdélyi turista-térképkel, öt város térképpel. Második kiadás, ára piros vászonkötésben 1 frt.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveinkben oly sürdén burjánzott. Ez az utikalauz a szorgalom és példás pontosság műve. Főlr Erdélynek egy monografiájával, mert meg van benne minden, a mit eddig a kutatás feltárt; s világosan van leírva. Az erdélyi magyar köznevelődési egyesület jelenleg feladatát tizenhat vármegyei fiókvalasztmányok között osztotta föl a fiókvalasztmányok az egyes vidékek leírását az állapotokat legjobban ismerő tagokra bízta. Hory Béla, Szentgyörgyi Lajos, Merza Lajos, Ternér Adolf dr., Soós Antal, Wolff Gyula dr., Nyárády Dénes, Nemes Ödön, Papp Ferenc, ifj. Gáspár János, Tótlás István, Nagy L., Gagy Samu, Hunfalvy Lajos, Konecz József, Soly-mossy Lajos dr., Molnár Károly, Stener János, Rombauer E., Gyárfás Győző, Imecs F. Jákó és Beze Antal vettek részt e munkában s a kéziratos Tótlás Gábor dévai főreáliskola igazgató rendezte el. Merza Lajos mérnök közreműködésével. Így termet ez a jó kalauz, mely a tudományt és a gyakorlati hasznossággal párosítja. Életrevaló tanácsokkal szolgál, utbaigazítást ad minden léptenyomon. A kötetben öt város térképe van meg és melléklet gyanánt az erdélyi részek turista-mappája. A könyv a piros vászonkötésű a nyomtatás módjában is ismeretes Baedekeré másja; becslésére válik a kolozsvári «Köznevelődési társaság» nyelvtanának. A vaskos könyv megjelenik idegen nyelvekben is. Az Emke igazgató választmányja e szavakkal bocsátja útjára a Kalauzt: «Vezesse békességben hazánk délkeleti felföldjén, a lelkiismereti szabadság és nemzeti önfentartás vértáza földjén a jószándéku utazót. Magyarország fellegvárán és öröhlény keresztül öröm legyen tartózkodása s erdőn-mezőn át útjában a testvériség és szabadság vidám dala zengjen!» A közoktatásügyi miniszter, gr. Csáky Albin rendelet bocsátott ki az összes tanfelügyelőségekhez, hogy utasítsák az alájuk rendelt tanító-és tanítónőképzőket, továbbá a felsőbb leányiskolákat, hogy az E. M. K. E.-nek Erdélyről szóló könyvét okvetlenül szerezzék be és egyszermint ennek megszerzését ajánlja a többi intézeteknek is.

Fontos ez a könyv nemcsak azért, mert a magyar utazók ezreit fogja hazánk e gyönyörű vidékeire vonzani, de azért is, mert magyar turistáink irodalmunkban egyik legkiválóbb munka. Semmi nyoma benne a reklámszerűségnek, mely a nemű könyveink

ges népességet 463,017-re becsülték: a népszámlálás e helyett 492,237 lelket eredményezett: látszik, hogy a becslés a valóságot eléggé megközelítő volt. A fővárosi statisztikai hivatal most elkészült az 1901-iki számlással. A katonaságot a mostani 14,147 főnek vévén föl, tíz év múlva 645,544 lélek lesz Budapest lakossága.

A gellérthegy-i citadella lebontásának dolga a valóságig jutott, s a kormány és főváros közt megkezdődtek a tárgyalások a lebontás fogatatosítására. A katonai kincstár 274,000 frt kárpótlást kér. A főváros 250,000 frtot hajlandó megadni az építési anyagért, de a lerontást nem meghatározott időben akarja végrehajtani, hanem akkor, mikor az erőlőből kikerülő anyagot czélzerűen felhasználhatja. A főváros ez ajánlatát a pénzügyminiszterrel közli, s ha az hozzájárul, a hadügyminiszterrel, a kit a döntő szó illet.

Zajos napok Zágrábban. A most Zágráb városi zajos napokat él most. A kiállítás is maga szokatlan elevevényben tartja Zágrábot. A héten Albrecht főherceg szintén meglátogatta a kiállítást. Ezen kívül szlav testvérek is érkeznek. Nehány nap előtt daláltak jártak ott, kiket tüntetésekkel fogadtak s volt elég politikai felkészítőt és nyilatkozatot, melyek Horvátország és Dalmácia egyesülését hangoztatták. A testvéri öleléseknek néhány nagyon is hangos jelenete volt. E hó 26-ikán a horvátok érdemes régibb költőjének, Kacsicsnak emlékszóbrát leplezték le. Az ünnepélyen gr. Klauen-Hédércsúr horvát bán is megjelent, s ő mondta a megnyitó beszédét, melyben fölemlítvén, hogy Kacsics a nemzeti hősök tetteit dicsőítvén, Zágráb városa nagy urainak, szives szeretetének emlékeül ama szép, magyar és horvát hősköri szóló éneket ajánlotta, mely Sibiniann Janku, (Hunyadi) a magyar bátrak és hősöknek és fiának Mátyás magyar királynak dicséretével kezdődik és a Frangepánok, Zrinycik és más horvát vitézek dicsőítésével folytatódik. Végül a bán azt kívánta, hogy mindenkit az a hazafiság hasszon át, a mely a költőt lelkesítette. A szobor leplezése nagy zsidóvásiás közlent végbe.

A magyar díszítő stíl emlékei. Hazánkban nevezetese a holicsi régi agyaglények, mert a porcellán általános elterjedése előtt ezeket használták. A régi magyar ipar e készítményeit forma, eredetiség s a díszítő máz alakzatainak magyaros motívumai különböztetik meg. Ma már ritkán lehet hozzájuk jutni.

A műszerető Bubics Zsigmond kassai püspöknek azonban nagyon gazdag gyűjteménye, mintegy hétélfélszáz darab van holicsi edényekből, s ebben több mint 40-féle asztali készítményt, úgy, hogy e magyar eredeti minták alapján a porcellángyárak 45 különböző porcellánkészletet főtethetnek magyar stílusban. A gyűjtemény, melynek becsé pénzértékben is jelentékeny, legközelebb a budapesti kereshedelmi múzeumban lesz látható, a hová azt Bubics a múzeum kérésére már el is küldte. A püspök a nemzeti múzeumnak szánta ajándékképpen a gyűjteményt.

Egy török pasa sírja. Asszim Mehemed bég, budapesti török főkonul a jövő hónapban Pécsre megy, hogy kútátsókat indítson Tiriaki Hasszan pasa sírjának feltedezésére, ki a török hódoltság idején Pécs város visszavétele alkalmával elesett, s a városban vagy annak környékén temették el. A főkonul már megkérte egy személyes ismerősét, Persian Iván pécsi kir. táblai irodálgasztót, hogy a sír feltalálásában legyen segítségére.

A nyári lóversenyek 7-ik napján, mely ép Szent-István napjára esett, igen nagy közönség volt a versenyterén, szintugy az utolsó napon, 23-án, mikor véget értek a nyári versenyek.

Az utolsó versenyeket zuhogó záporban nézte végig a közönség kitartóbb része, mert e napon jótormán elmosta a versenyeket a hatalmas nyári eső. A díjakat a befejező versenyeken Blaskovich Ernő „Kényes”-e, gr. Trautmannsdorf „Rozni néni”-je, gr. Zichy Béla „Garlic”-ja, br. Springer „Varuná”-ja, gr. Kinsky Zolt. „Haza”-ja és Péchy Andor „Rusnyák”-ja vitték el. A nyári versenyekben általában a magyar lovak lettek győztesek. A budapesti nyári versenyek folytatása lesz Tatán, a hol az Esterházy Miklós gróf által berendezett verseny pályán rendez versenyeket aug. 30-án az úrvasok szövetkezte.

Magyar népzenezek a szultánál. Konstantinápolyból írják, hogy a pérai községi kertben játszó Dankó László bajai népzeneársulata nemcsak a pérai közönség, hanem a szultán pártoltságában is részesül. A padisah játékokat igen megkedvelte. E hó 16-án este már másodszor, a következő napon pedig har-

másodszor hívták mind a tizennégyőket a császári rezidenciába: a „Jildiz kök”-be, hol öt óra hosszat, éjfélig játszottak, még pedig legfelsőbb kívánat szerint nagyobbára magyar nótákat. A „Jildiz kök”-ben, akár teremben, akár miként ezuttal, korbán rendezik a hangversenyt, a szultán környezete láthatatlan. Népzenezeink első ízben is busás jutalmat kaptak s ráadásul érmeckét is. Továbbá olyan ellátást, hogy nem győzik magasztalni. Ama két este egyikén helyettük a községi kertben éktelenül doromboló, czinczögő görög banda kísértett. Népzenezeink e hó 18-dikán, a királyunk szüleitől ünnepelő osztrák-magyar kolonia bosporsusi kirándulásán is játszottak a déli órákban, a Lloyd „Daphné” nevű szép hajóján. Szóval kapások, de meg is érdemlik.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: VAVRIK JÁNOS, czimzetes kanonok, nyug. solymosi plébános, 86 éves, Gyöngyösön. — KLEIN ERNŐ, kiérdemült s volt felkai és bárfai evang. lelkész, élete 82-ik évében, a temesmegyei Birdán. — B. TÓTH FERENCZ, nyugalmiba vonult ref. lelkész, 76 éves, Nagy-Körösn. — SZEMIAN SÁMUEL, Csaba város főjegyzője, ki 41 évig viselte a főjegyzői tisztelet, 64 éves, Békéscsabán. Az elhunyt ügyész a csabai nép vezére volt s tavaly, a mikor főjegyzőségének 40 éves jubileumát ünnepelte, az egész megye osztatlan szeretettel üdvözölte. — SZÁLLA MIHÁLY, néhai borsai g. k. lelkész, 75 éves, Máramaros Szigetén. — VOJNITS MÁRKUS, nagybirtokos, régebben megyei tisztviselő, 75 éves, Szabadkán. — FRATER PÁL, pécsi kir. törvényzéki bíró, 39 éves, kinek halálát agyszélhűdés okozta, épen mikor menyasszonyával beszélgetett. — DR. FOLLY HUÓ, Somogy megye tisztí főorvosa, 38 éves, Kaposvárt. — ETTER LÖRINCZ, tekintélyes esztergomi polgár, 72 éves. — STROHMAYER KÁLMÁN, dohánybevitől hivatali tiszt, 26 éves, Budapesten. — SZMIK SÁNDOR, a diósgyőri m. kir. vas- és aczélgyár gépezetője, 38 éves, Diósgyőrött. — VENDRINSZY JÁNOS, földbirtokos és 48-as honvéd, Soborsinban, 72 éves. — HOCHSINGER SALAMON, Veszprémmegye bizottsági tagja, egykori püspökségi uradalmi főbíró, 85 éves, Kaposvárt. — LICHTENSTEIN ANTAL kereskedő, 42 éves, Temesvárt. — KORNSTEIN IONÁCZ, régi honvéd főhadnagy, a nyiregyházi kereskedelmi bank igazgatója. — FRANCISCS ANTAL, Franciscs Norbert győri főgyógyászati igazgató őcsese, 40 éves, Győrben. — DEUTSCH MÓR, a budapesti Deutsch-féle nyomdai műintézet alapítója, 51 éves, Bécsben. — MESZLÉNYI LÁSZLÓ, arad-vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, Meszlényi Gyula szatmári püspök testvére, életének 63. évében, Aradon. — MOLNÁR ADÁM, nyug. kir. ügyész, a komáromi népbank egyik alapítója és igazgatója, Komáromban, 71 éves. — SÁRTORY SÁNDOR, nyug. honvéd ruhatárnok és az 1848—49. szabadságharcban részt vett Miklós-huszárezredbeli főhadnagy, Érden. — DOKTOR FERENCZ, joghallgató, Szegeden. — PETNŐ BALINT, ref. lelkész, köztisztviselői férfit, 73 éves, Csegén. — ANTAL GÉRŐ, a kolozsvári egyetem negyed-éves joghallgatója, Sepsi-Szentgyörgyön.

Gróf ALBERTINÉ, szül. Bezerédi Krisztina, 75 éves, Csanakon. — ÖZV. SEPTÉY SÁNDORNE, szül. Tóth Franciska, Tóth Lajosnak, Vas megye egykori alispánjának s több ízben országgyűlési követének a leánya, 63 éves korában, Budapesten. — ADDA TRUSZNE, szül. Nemák Franciska, 64 éves, Nagyborcsányon. — KERTÉSZ JÓZSEFNÉ, szül. Szabó Sarolta, fővárosi nyomdatulajdonos neje, 52 éves, Tétraházán. — KULCSÁR ISTVÁNNÉ, szül. Palágyi Irma, 28 éves, Aradon. — NEMETH MÁTYÁSNE, szül. Törley Ilonka, ügyvéd neje, Szabadkán. — ÖZV. ZELITS ISTVÁNNÉ, szül. Gerentésr Ilona, Gerentésr László városi főpénztárnok nővére, 53 éves, Szegeden. — FERENCZY FERENCZNE, szül. Gundel Franciska, nyug. kuriai bírónak neje, 80 éves, Budapesten; ugyanitt Kápolnai PAUER LAJOSNE, szül. Hajdu Anna, élete 29-ik évében. — BAITZ MIHÁLYNE, szül. Gráblinger Anna élte 61-ik évében, Beodrán.

A „Vasárnapi Ujság” 33-ik számában közölt képtalány megfejtése: Hami bálokot látogat, mégis pártában reked ám.

HETI-NAPTÁR, augusztus—szeptember hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Lists dates and religious observances for August and September.

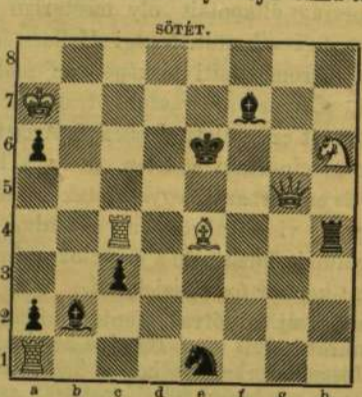
Karácsonest az erdőn. Romantika és realizmus. Népdal. Rajongások. Tehetség látszik bennük, csak oly túlon túl ne hajhászná a szerletem, bizarr. Több józanság, több önuralom, több izlés, — ezek azok, miket nem ajánlhatunk eléggé. Nagy költők s különösen Arany János költeményeinek olvasása jótékony hatással volna tehetségének, — mely cziszolatlansága dacára is értékesnek mutatkozik, — kiművelésére.

Temetőben. Kintornás gyermekek stb. Bizalmas kérdésre mi is egész színtességgel válaszolunk. A be-küldött versek legkisebb nyomát sem mutatják a költői tehetségnek s teljesen elvesztettéget idő, melyet megírásukra fordít. Sokkal jobban használja szabad idejét, ha jeles írók műveinek olvasására fordítja.

Megtérés. Figyelemreméltó; hibája azonban, hogy nagyon szónokias s így nem mutatja először a bűnbánatban és alázatban meghajlott szív belső megváltoztatását. A magyar nyelv ellen is nem egyszer vét, pl. „Határtalan kell jószágod legyen” vagy „A csüggedőnek kell legyen hite”. Ez annyira hibás, hogy bizvást rá illik egy régi szép dalunk tréfás sora: „Ebugatta módon van ez magyarul”.

SAKKJÁTÉK.

1677. számú feladvány. Loyd Samu-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1671. számú feladvány megfejtése Smutny J.-től.

Megfejtés. Világos. Sötét. Világos. a. Sötét. 1. Hd6-c4 ... Kd5-c4: (a) 1. ... Kd5-e6: 2. Vg3-d3 ... Kd4-d3: 2. Vg3-g4 ... K. t. sz. 3. Fh5-e2 mat. 3. Vg8-g4-d5 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Kézdi-Vásárhelyi: Győrbiró György. — Keekkenyén: Balogh Dienes. — A tiszafüredi olcsókör nevében: F. S. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 33-ik számában közölt képtalány megfejtése: Hami bálokot látogat, mégis pártában reked ám.

Féltrelet selyemkalméket 25%-33% és 50%-engedménnyel az eredeti árakból — szállít méter- és ruhánként szállítás- és vámj-mentesen Henneberg G. (es. és kir. ud. szállító) gyári raktára, Zürichben. Minták postafordulítával. — Levélkre Svájcba 10 kr.-os helyét ragasztandó.

Advertisement for 'SZÖRVESTŐ POR' (POUDRE DÉPILATOIRE) by BRÜNING G. C.-től M.m. Frankfurtban. Includes an illustration of a woman holding a product bottle.

Advertisement for 'GRÓF ANDRÁSSY GYULA BESZÉDEI' by LÉDERER BÉLA. Includes the text 'A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban is kapható' and 'ELŐ KÖTET. 1847—1868.'.

Advertisement for 'Zöld Könyvtár.' (Csinos, zöld vászonkötésű kötetekben.) listing various books and their prices, including 'Boros Mihály válogatott kisebb munkái', 'Fáy András eredeti meséi és aphorizmái', etc.

Advertisement for 'RÁTH MÓR KÖNYVKIADÓ-HIVATALA' in Budapest, featuring 'EGYETLEN MAGYAR KÖNYVÁRUS, KI AZ 1885-1KI' and 'VILÁGKIÁLLÍTÁSON A KEVÉS SZÁMÚ LEGNAGYOBB KITÜNTETÉSSEL'.

Advertisement for 'SZEMEREI SZEMERE PÁL MUNKÁI' by SZVORÉNYI JÓZSEF, published by 'A KISFALUDY-TÁRSASÁG'.

Advertisement for 'Dr Spitzer-féle' medicine, featuring an illustration of a woman and text describing its benefits for skin conditions.

Advertisement for 'SCHLICK-féle' machinery, including 'gőz- és járgánycséplő-készületeit' and 'Schlick-féle szab. „Haladás” sorbavetőgépeit'.

